

Lördagen den 22 April.

Kl. 10 f. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 15 i denna månad.

§ 2.

Vid den nu fortsatta föredragningen af det förslag till lag angående den allmänna värneplikten, som Särskilda Utskottet framlagt under sjetten punkten af dess utlåtande N:o 1, förekom nu i ordningen:

Mom. 2 i berörda lagförslags 22 §; och blef detta moment, äfvensom:

Mom. 3 i samma §

af Kammaren bifallna.

Mom. 4.

Herr Mankell: Utskottet föreslår i detta moment, att behörighetsvilkoren för reservbefälet och, efter hvad jag antager, äfven sättet för dess utbildning äfvensom autalet skola bestämmas af Kongl. Maj:t, såsom jag förmodar genom en allmän kungörelse eller generalordres. För min del anser jag, att dessa bestämmelser böra ordnas genom en *särskild* lag, som antages af Kongl. Maj:t och Riksdagen gemensamt, och jag har någon anledning till den förutsättningen, att Herr Krigsministern äfven delade min uppfattning i detta hänseende, då han i 18 punkten 2 mom. af det Kongl. förslaget intog bestämmelser i afsende å längden af den öfningstid, som reservbefälet borde underkastas. Jag föreställer mig, att för värnepligtig, som önskade utbilda sig till befäl, bör vara af vikt att på förhand känna, hvilka behörighetsvilkor och öfriga fordringar han måste fullgöra, äfvensom att vara temligen förvissad, att dessa icke när som helst kunna ändras, t. ex. under den tid af flera månader, som ätgå till hans utbildning. Denna uppfattning delas äfven i andra länder, der i de särskilda värnepligtslagarne dessa vilkor äro intagna. Med bestämdhet vet jag, att detta är förhållandet i Danmark, der i den allmänna lagen för värnepligtige vilkoren för reserv- eller bevaringsbefäls antagande och sättet för dess utbildning äro på det noggrannaste bestämda.

Jag tror, att detta exempel så mycket heldre bör måna till efterföljd äfven hos oss, som i saken ingår en finansiell fråga af icke ringa vikt

eller den som angår kostnaderna för utbildningen; och då uppgift å dessa kostnader måste framläggas för Riksdagen, som eger att anvisa nödiga medel till deras bestridande, synes äfven sättet för utbildningen böra samtidigt uppgifvas för representationen, hvilken svårligen kan derförutan ingå i fullständig pröfning af det begärda anslagets behöflighet.

Men ehuru jag således antager, att dylika bestämmelser böra genom lag stadgas, följer deraf icke, att jag anser dem böra inryckas i beväringsslagen. Det hufvudsakligaste skäl, hvarföre Utskottet velat, att det skulle tillkomma Kongl. Maj:t ensamt att pröfva och besluta förändringar i dessa bestämmelser, härleder sig från Utskottets öfvertygelse derom, att såväl behörighetsvilkoren som sättet för utbildningen borde rättas efter tillgången till resebefäl, och detta skäl gillar jag för min del.

Min åsigt är således den, att ämnet bör ordnas genom lag, men icke afhandlas i beväringsslagen, för att ej onödigtvis förorsaka rubbningar i en så vigtig del af lagstiftningen. I öfverensstämmelse härmed har jag äfven tagit mig friheten i reservationen föreslå, att detta moment erhåller följande lydelse: "Den af arméens beväring, som önskar att i egenskap af befäl eller underbefäl fullgöra sin värnepligt, vare underkastad de behörighetsvilkor och den utbildning, som i särskild lag angående arméens beväringsslagen stadgas;" anhängande jag att Herr Talmannen behagade derå framställa proposition.

Friherre Ericson: Herr Mankell påminner sig naturligtvis mycket väl orsaken, hvarföre detta moment i Utskottets förslag till värnepligtslag blef redigeradt, på sätt här skett, eller att Utskottet fann den stipulation, som Kongl. Maj:ts förslag innehöll rörande reservbefälet, oantaglig ur alla synpunkter och isynnerhet i anseende till otillräckligheten af den öfnings-tid, som der var bestämd för utbildningen af fullgodt sådant befäl; och enär Utskottet icke ville sjelft uppgöra något förslag i detta hänseende, beslöt Utskottet att för Riksdagen framlägga momentet, såsom det här lyder. Detta var emellertid icke det enda skäl, som föranledde Utskottet till ett dylikt beslut. Dertill fanns äfven ett annat skäl, som för Utskottet var mycket bestämmande. Utskottet fann det nemligen svårt att genom lag stadga hvad som för reservbefäl skall gälla för att befordras från den ena till den andra graden af befäl. Såsom Herrarne veta, tillkommer det för närvarande Kongl. Maj:t att föreskrifva vilkoren för advancement från korporal till underofficer, och naturligtvis måste förhållandet äfven vara ordnad på detta sätt. Att genom lag bestämma sådant, är olämpligt äfven derföre, att krigsstyrelsen, med hänsyn till fordringarne å befälet, måste följa med tidens utveckling och fördensskull bör härutinnan hafva friare händer.

Utskottet har derföre ansett lämpligast att åt det föredragna momentet gifva den uppställning, som här föreligger. helst Utskottet framför allt trott sig böra lägga vikt uppå, att detta reservbefäl icke komme att försättas i en sådan favoriserad undantagsställning, att öfrigt befäl i arméen med skäl kunde säga, att beväringsslagen gjort så litet för att vinna sina platser, och att det icke kan i afseende å kompetens med det andra befälet ställas i paritet. Jag yrkar bifall.

Grefve Sparre: Om någonting bör vara föremål för den administrativa lagstiftningen, torde det väl vara bestämmandet af de villkor, hvarunder befordran i statens tjänst skall ega rum. Och om officerare äfven vid beväringen böra betraktas såsom embetsmän, måste det väl vara Kongl. Maj:t förbehållet att föreskrifva villkoren för deras antagande. Icke göras *de* bestämmelser, som gälla i och för befordran till *andra* tjänster till föremål för civil lagstiftning eller den, som tillkommer Kongl. Maj:t och Riksdag gemensamt, och jag kan icke inse, hvarföre detta skulle vara mera på sin plats i det hänseende, som nu är i fråga. Det är naturligt, att, om ock en sådan lag genom en ömsesidig öfverenskommelse mellan statsmakterna kunde åstadkommas, så att Riksdagen godkände hvad Kongl. Maj:t funne anledning att föreslå, omständigheter likväl kunde inträffa, som gjorde det nödvändigt att i hast förändra en dylik lag, och Kongl. Maj:t skulle då vara derifrån förhindrad, om stadgandet tillkommit i vanlig civil lagstiftningsform.

Dereft vi vilja af de värnepligtige göra ett verkligt värn för vårt land, kan jag således icke finna annat, än att vi också måste betrakta det ur dem framgångna reservbefälet såsom en del af arméen och följaktligen äfven låta samma lagar gälla för detta befäl som för allt öfrigt befäl inom den svenska härordningen.

Herr Mankell: Till svar å den talare, som näst efter mig hade ordet och förmenade, att svårigheter skulle möta att genom lag bestämma de förhållanden, om hvilka nu är fråga, kan jag inskränka mig att hänvisa till det vittnesbörd erfarenheten i detta hänseende lemnat i vårt grannland Danmark. Der hafva på det mest detaljerade sätt fordringarne å reservbefälet blifvit fastställda genom lag, och under den tid af fyra eller fem år, som dessa bestämmelser varit der i gällande kratt, har man funnit sig väl af dem och icke rönt någon olägenhet af deras tillämpning. Jag kan således icke inse, att det skulle vara mera omöjligt för oss att här gå till väga på samma sätt. Deraf följer alldeles icke, likasom det icke heller är meningen, att reservbefälet skulle komma i någon undantagsställning. Det skall naturligtvis i allt fall först genomgå sin öfningstid som vanliga beväringssynglingar samt sedermera undergå särskild ytterligare utbildning i praktiskt och teoretiskt hänseende.

Hvad åter beträffar Grefve Sparres anmärkning derom, att Riksdagen icke skulle vara i stånd att bestämma och bedöma öfningstidens längd och behörighetsvillkoren för reservbefälet med hvad mera hit hörer, må jag säga, att jag för min del icke kan finna, att detta bör vara mera svårt, än då Riksdagen antager bestämmelser angående beväringsskaps öfningar. Dessa bestämmelser innehålla nemligen ganska noggranna föreskrifter angående beväringssynglings kroppsliga beskaffenhet och militära anlag, hans längd och fördelningen af manskapets öfningar m. m. Slutligen anhåller jag att än en gång få fästa uppmärksamheten uppå, att det måste anses i hög grad nyttigt för det — såsom vi må hoppas — icke ringa antal reservbefäl, som kommer att framgå ur de värnepligtiges led, att detta med visshet känner, att kompetensfordringarne icke kunna oförmodadt ändras genom någon Kongl. generalorder eller kungörelse. Jag vidhåller således mitt yrkande.

Herr Sven Nilsson i Österslöv: Då man står i beredskap att ingå på en så vidsträckt allmän värnepligt, som här är i fråga, kan det icke vara annat än angeläget för folket i allmänhet att se till och veta, att icke allt för stora kunskapsprof fordras af den värnepligtige, som önskar att blifva antagen till lägre befäl. Vid sådant förhållande synes det mig äfven vara af vikt för representationen att deltaga i pröfningen af de bestämmelser angående behörighetsvilkoren, som skola blifva gällande för arméens bevärbetal och på grund af denna min uppfattning af saken finner jag mig föranlåten att understödja Herr Mankells förslag.

Herr Johan Erik Johansson: På de skäl, som nu blifvit anförda af Friherre Ericson och hvilka äfven blifvit af Utskottet uttalade, samt enär jag anser, att Kongl. Maj:t och särskildt Herr Krigsministern lämpligast kunna bestämma de kompetensvilkor, om hvilka nu är fråga, yrkar jag bifall till föredragna momentet, sådant det här lyder.

Öfverläggningen var slutad. Momentet bifölls.

Mom. 5 och 6.

Biföllos.

§ 23, och

§ 24, *mom. 1 och 2,*

Blefvo likaledes bifallna.

Mom. 3.

Herr O. B. Olsson: Då jag vid denna riksdag väckte motion derom, att Kongl. Maj:t icke skulle ega rätt att förklara krig, och detta mitt förslag fick en utgång, som jag för min del icke kan gilla, men ett tillfälle här erbjuder sig, hvarigenom den mening, jag i sådant hänseende hyst och uttalat, möjligen skulle kunna vinna ett slags gehör och samma syftemål uppnås, föranledes jag att till förevarande moment föreslå ett tillägg, hvarigenom momentet skulle få följande lydelse:

Den, som blifvit uppbådad, vore skyldig att tjenstgöra inom de förenade rikena Sveriges och Norges gränser till krigets slut.

Jag tror, att detta tillägg är alldeles nödvändigt, i all synnerhet som i Norges grundlov finnes ett stadgande, hvilket bestämmer, att — som det heter:

“Landværet og de øvrige Norske Tropper, som ikke til Linie Tropper kunne henregnes, maae aldrig bruges udenfor Norges Grændser.”

Härvid bör särskildt bemärkas, att det förslag till unionsakt, hvilket nyligen undergått behandling i Norges Storting, bland andra förändringar äfven åsyftade, att Norrmännen skulle afstå från denna i deras grundlag dem tillerkända rätt, men att förslaget i denna del likasom i öfriga delar icke vunnit Stortingets bifall, utan, underkänts.

I betraktande häraf kan jag således icke annat finna, än att svenska folket äfven borde erhålla samma rättighet, och detta så mycket heldre som fråga nu är å bane, att detta folk skall åtaga sig en högst betydligt utsträckt värnepligt. Jag föreställer mig, att, om svenska folket kunde antaga, att blott en enda gång i framtiden deras söner kunde komma att föras ut i ett krig, hvilket icke vore föranledt af nödvändigheten att betrygga landets försvar samt värna dess sjelfständighet, utan endast blifvit förklaradt till följd af en regents maktbegär eller krigiska lynne eller andra orsaker, hvilka icke egentligen kunde anses betingade af verklig hänsyn till landets sanna fördel och intressen, jag är, säger jag, förvissad, att för möjligheten af blott ett enda dylikt krig svenska folket icke skulle vilja samtycka till en sådan utsträckning af värneplikten, som Utskottet här föreslagit, utan att några garantier särskildt bestämmas, hvilka kunna vara eguade att betrygga folket för denna våda. Emellertid anholder jag om återremiss af denna punkt. Men skulle jag äfven icke vinna understöd i detta yrkande, har jag derigenom åtminstone vunnit tillfredsställelsen att hafva min mening förvarad i protokollet, och måhända skall en kommande tid erkänna, att jag haft rätt i den afsigt, som legat till grund för det förslag jag tillätit mig här underställa Kammarens pröfning.

Herr Jöns Pehrsson: Äfven för min del kan jag icke finna annat än nödvändigt, att ett sådant tillägg göres till det nu föredragna momentet, som den föregående talaren föreslagit. Då fråga här var å bane om inrymmande af rättighet åt Riksdagen att deltaga i bestämmande af krig eller fred, var jag för min del icke med om, att vi skulle taga till oss en sådan makt genom ett särskildt stadgande i grundlagen. Att någon bestämmelse i sådan syftning intages i beväringslagen, anser jag deremot vara rätt mycket på sin plats. Jag tror visserligen icke, att någon här skulle vilja votera för krig, men för att visa både oss sjelfva och hela världen — att jag så må säga — att vi icke önska något anfallskrig mot någon makt, synes det mig att vi böra uttryckligen förklara, att ifrågavarande beväring icke får användas för något annat ändamål än till landets försvar. Jag vill härmed ingalunda påstå, att tider *skola* komma, då sådant kan inträffa. Det är dock icke så ofantligt länge sedan, som landet hade tillfälle att bevittna, hurusom den beprisade snillekonungen framtvingade det finsk-ryska kriget på ett särdeles besynnerligt sätt, då han lät tillverka ryska soldatkläder i Stockholm och genom ett anfall af sina till Ryssar utklädda finska soldater tog sig anledning förklara Ryssland krig. Jag upprepar, att jag icke tror att något dylikt skall inträffa hädanefter; men icke desto mindre anser jag likväl det vara en pligt för oss, den stora svenska allmänhetens ombud, att tillse, att icke under några förevändningar eller omständigheter dess söner må kunna användas till något annat än till försvaret af sin fosterjord. Jag föreställer mig, att en sådan föreskrift är så mycket mera lämplig att här inrymma, som Norges grundlov redan innehåller ett dylikt stadgande. I § 25 af denna grundlag bestämmes nemligen först och främst, att "til Angrebs-Krig maae Norges Tropper och Roeflotille ikke anvendes uden Storthingets Samtykke"; och

och ett stycke längre fram i samma paragraf stadgas vidare, att "Landvärdet og de øvrige Norske Tropper, som ikke till Linie Tropper kunne henregnes, maae aldrig bruges udenfor Norges Grændser." Skulle det nu vara mindre angeläget för oss att här i beväringslagen uttala vår tanke derom, att våra söner och våra försvarare aldrig må brukas utanför Sveriges och Norges gränser? Jag kan icke finna det, och jag yrkar därför bifall till det amendement, som den föregående talaren framställt.

Herr Sven Nilsson i Österslöv: Detta moment lyder, såsom Herrarne hörde, sålunda: "Den, som blifvit uppbådad, vare skyldig att tjänstgöra till krigets slut". Jag vill fråga hvilken som helst af eder, mina Herrar, huru det skulle tillgå i ett krig, om krigsmannen icke vore pligtig att stadna kvar i ledet till krigets slut. Man säger visserligen, att man på intet sätt vill förhindra detta. Man afser blott, att beväringsmanskapet endast skall kunna användas inom Sveriges, likasom inom Norges gränser. Detta må nu vara godt och väl. Det kan dock icke bestriidas, att sådana förhållanden *kunna* inträffa, som gjorde det nödvändigt att just under krigets lopp våra trupper måste marschera utom rikets gränser. Skulle då Herrar beväringsynglingar hafva rätt att säga: "nej, det vilja vi icke; vi vända hem igen", får man väl erkänna, att detta vore en nog vådlig frihet. Jag kan således icke finna annat, än att det föreslagna stadgandet är nödvändigt, förutsatt att nödigt stadgande icke finnes förut, och jag anser, att det bör stå här, på det att beväringsynglingarne må veta, att de äro skyldige, då de träda under fanan, att lyda hvart fanan går.

Hvad åter vidkommer åtskillige talares yttranden angående nödvändigheten att begränsa den rätt, som nu är Kongl. Maj:t medgifven att föra arméen och beväringen utom rikets gränser, vill jag erinra att den frågan icke afhandlas i denna punkt, och jag delar icke heller deras åsigt. Jag tror, att, då det gäller en så allvarsam sak som krig, får man underordna sig ganska stränga bestämmelser. Jag yrkar bifall till momentet utan förändring.

Herr Åke Andersson: Detta är kanske icke den rätta punkten, till hvilken ett sådant tillägg bör fogas, som här blifvit föreslaget. Men jag får ändock förklara, att, derest fråga blir om återremiss, jag vill understödja den förste talaren och förena mig i det yrkande han framställt i sådan syftning. Visserligen anser jag det vara rätt och i sin ordning, att, i händelse af ett försvarskrig, beväringsynglingarne få följa med till slut. Deremot föreställer jag mig, att ett annat förhållande inträder, om Kongl. Maj:t skulle vilja sända hjälptrupper utom landets gränser t. ex. öfver sundet, der de sannolikt endast skulle komma att tjena till kanonmat; och då är det icke säkert, att vi hafva någon Manderström till rådgifvare i regeringen, som kan afstyra ett sådant företag. Försigtigheten synes mig fördenskull bjuda, att något stadgas, som betryggar landets värnepligtige söner för en dylik möjlighet, och jag gillar alltså fullkomligt innehållet af den förste talarens amendement.

Herr Sven Nilsson i Österslöv: Med anledning af den siste tala-

rens yrkande om momentets återförvisning fäster jag hans och öfrige talarers uppmärksamhet uppå, att en återremiss antagligen icke skulle tjena till något annat än att skicka protokolisutdrag till Utskottet och derefter få ett tryckt betänkande tillbaka. Jag inser icke, hvad man skulle vinna med ett dylikt beslut, så vida det icke möjligen är Herrarnes önskan att spilla tid och kostnad på sådant. Jag tror således icke, att man vidare bör hålla på en återremiss, och för min del påyrkar jag fortfarande godkännande af momentet.

Herr Jöns Pehrsson: Jag finner mig befogad att ännu en gång uppträda och yttra min åsigt angående en af mig ofta hörd tanke, att under vissa förhållanden det kunde vara lika klokt att göra ett hastigt anfall på en fiende som att afvakta hans angrepp. Jag föreställer mig, att, om vi skola få någon fiende, vi hafva att vänta den från öster eller söder, ty jag tror icke, att vi behöfva hysa någon dylik farhåga, hvad beträffar det lilla Danmark eller England. Men är det icke i så fall uppenbart, och hafva vi ej helt nyligen haft bevis uppå, att stater sådana som dessa äro i stånd att i hast sammanrafsa till antalet så enorma härmassor, att vår armé, om den skickades dit, den visserligen icke skulle blifva något annat än en munsbit i vilddjurets gap, och jag säger, att det är oförklarligt, att någon kan fatta och fasthålla en sådan tanke.

För öfrigt har man ofta tröstat oss med, att, om vi här i Sverige skulle hafva en stor armé, vi också behöfva en stor flotta för att betrygga den, och att det möter ofantliga svårigheter att öfverföra en större här öfver hafvet. Och då vi numera endast ega en liten eller ingen flotta, måste naturligtvis ett dylikt företag blifva ännu mera riskabelt. För den skull anser jag, på sätt jag förut yttrat, det vara nödvändigt att inför samtid och efterverld uttala, att vi icke vilja att våra värnepligtige söner skola användas annat än till landets försvar inom dess gränser. De Herrars åsigt, som anse ett sådant förbehåll öfverflödigt, respekterar jag, men den kan icke föranleda mig att ändra min mening.

Friherre Ericson: Herr Talman! mine Herrar! Jag får till en början erkänna, att, när ifrågavarande moment af denna paragraf förevar till behandling i Utskottet, jag först kände mig böjd att omfatta den mening, Herr Ola Bosson Olsson nu uttryckt, men att jag sedermera, på skäl som godkändes af alla Utskottsledamöterna för en motsatt åsigt, bragtes att afstå från någon framställning i ämnet. Dessa ledamöter framhöllo nemligen, att Kouungen visserligen eger rättighet att föra arméen utom landets gränser, men att förhållandet mellan de båda statsmakterna numera vore sådant, att man icke gerna kunde föreställa sig, att något dylikt från Kongl. Maj:ts sida kunde företagas emot folkets önskan, och såvida icke en tvingande nödvändighet dertill föranledde. En sådan uppfattning tyckes ju äfven hafva vunnit bekräftelse genom det beslut, Kammarén fattat helt nyligen i fråga om en här väckt motion angående upphäfvande af Konungens rätt att förklara krig. Den förändring uti ifrågavarande moment, som här föreslagits, omfattar ju tydligen, fastän under annan form, enahanda syfte, som afsågs med nämnda motion, och de skäl som anfördes vid afsläandet af denna motion kunna därför anses vara fullt

tillämpliga äfven nu. Det anfördes vidare, att då icke gerna några praktiska vådor kunde uppkomma genom stadgandet i förevarande moment men den deri föreslagna ändringen sannolikt skulle af Kongl. Maj:t tydas såsom ett misstroende och kunna framkalla en spänning mellan de båda statsmakterna, som skulle vara lyckligast att undvika m. m., så vore bäst icke göra någon ändring i föreslagna stadgandet. Då jag för min del, på nu anförda skäl, inom Utskottet frångått min förutvarande åsigt, kan jag icke nu annat än tillstyrka, det Kammaren måtte besluta, att förevarande moment må i oförändradt skick uti värnepligtslagen qvarstå.

Efter denna öfverläggning bifölls momentet.

§ 25 och § 26.

Mom. 1 och 2.

Biföllos.

Mom. 3).

Grefve Sparre: Under diskussionen rörande första punkten af förevarande betänkande talades flera gånger om emigration eller åtminstone om att personer kunde, af fruktan för de utsträckta vapenöfningarne och den långvariga militära tjenstgöringen, begifva sig till annat land och der uppehålla sig någon tid för att undgå denna tjenstgöring. Jag har mig särskildt bekant, att, från det län jag tillhör, en stor mängd personer årligen begifvit sig till Norge och der antagit tjenst för längre eller kortare tid. Det synes mig, som om Utskottets förslag, att bevärings-skyldigheten må upphöra efter 27:de lefnadsåret icke är fullt lämplig, utan att högre lefnadsålder för åtnjutande af nämnda frihet bort hafva stadgats. Såsom förslaget nu är, synes det innefatta rent af en uppmaning till personer, åtminstone sådane som bo i gränsorten, att under den korta tid de äro i beväringsåldern hålla sig undan i kringliggande länder, för att derigenom undgå de stadgade vapenöfningarne. Vi hafva hört under det sednaste kriget mellan Tyskland och Frankrike, med hvilken noggrannhet en del personer ifrån Tyskland, som bosatt sig här, efterforskades och requirerades för fullgörande af värnepligten, och jag tror nog, att om man hos oss inför en sådan lag som den nu föreslagna, vi äfven måste hos våra grannar eftersöka en del af vår värnepligtige ungdom. Jag anser äfven, att en person vid 27 års ålder icke kan betraktas såsom saknande krafter att fullgöra sina vapenöfningar eller på annat sätt dertill kan vara olämplig, då han ju vid denna tid af sitt lif är i sin kraftfullaste period. Då jag således icke kan förstå anledningen till detta, efter min uppfattning olämpliga stadgande, skulle jag känna mig tacksam att erhålla upplysning om orsaken, hvarföre man nu föreslagit detsamma.

Friherre Ericson: Jag ber att få fästa den siste ärade talarens uppmärksamhet på, att den paragraf i värnepligtslagen, hvarom nu är fråga, handlar endast om sådane personer, hvilka af laga förfall varit för-

hindrade att å föreskrifven tid fullgöra sin beväringssskyldighet, eller af en eller annan orsak erhållit tillstånd att uppskjuta dem eljest föreskrifna vapenöfningar, hvilket den ärade talaren torde finna, om han genomläser denna paragraf. Hvad deremot beträffar de personer, som talaren tyckes hafva afsett, eller sådana som sjelfvilligt och förfallolöst uteblifvit från mönstring eller afhållit sig från anbefallda vapenöfningar, så finnes om dem stadgadt i 25 § af denna lag, i hvars andra moment bland annat finnes föreskrifvet, att de, som göra sig skyldige till en dylik försummelse, må kunna i beväringen kvarhållas ända till dess de fyllt 40 år. Detta synes mig vara ett tillräckligt korrektiv mot desse personer, som vilja undandraga sig fullgörandet af sin värnepligt; och hoppas jag, att den ärade talaren, då hvad han afsett redan finnes stadgadt, efter denna min förklaring känner sig tillfredsställd.

Grefve Sparre: Jag erkänner, att jag icke med tillräcklig uppmärksamhet genomläst förevarande paragraf, och att jag följaktligen icke beaktat det förhållande, hvarom jag nu erhållit upplysning. Uti mitt förra anförande framställde jag icke heller något yrkande, och gör det ej heller nu.

Vidare anfördes ej. Kammaren biföll äfven detta moment.

§§ 27 och 28.

Biföllos.

§ 29.

Friherre Ericson: Jag ber blott att vid denna paragraf få anmärka ett tryckfel, som insmugit sig, i det efter paragraftecknet står orden "mom 1". Då paragrafen icke är indelad i moment, torde lätteligen inses, att nämnda ord böra utgå; och yrkar jag att paragrafen efter denna förändring må af Kammaren godkännas.

Herr Jöns Pehrsson: Herr Talman! mine Herrar! Jag har icke något att anmärka emot den nu föredragna paragrafen. Tvärtom finner jag med tillfredsställelse, att beväringen genom stadgandena i denna paragraf är ganska väl tillgodosedd i ett afseende, hvars nödvändighet jag flera gånger förut tagit mig friheten påpeka, nemligen i beklädnadsafseende. Det finnes dock ett förhållande, som jag anser böra i sammanhang med öfverläggningen om denna paragraf beaktas, och hvilket förhållande jag hoppas, att Kammaren behagar taga i öfvervägande; det är nemligen beväringssynglingarnes behof att erhålla någon ersättning under den tid de fullgöra sina vapenöfningar. Jag för min del är af den uppfattning, att, då dessa öfningar enligt nu framlagda värnepligtslag blifva ganska långvariga, beväringen bör erhålla någon godtgörelse för den tid som derunder förspilles, och jag tager mig därför friheten föreslå, att till ifrågavarande paragraf måtte i nämnda syfte göras ett tillägg af följande lydelse:

Beväringssyngling åtnjute derjemte ersättning af statsmedel med 40

öre per dag för de bestämda öfningsdagarne utöfver de nu gällande tretti dagar; denna ersättning uppbäres först efter hvarje års fullgjord öfningstid och lyftes hos ortens kronouppbördsman, hvartill beväringsyngling hör.

Man har talat så mycket om, att rotehallareintresset i denna Kammare skulle vara det förherrskande, men här finnes ett tillfälle för oss rotehallare att ådagalägga, att vi icke hafva för afsigt att nedtrycka de mindre bemedlade klasserna, om vi blott vilja gå in på hvad nu föreslagits. Alla dessa handverkare, torpare, statkarlar, mindre jordbrukare med flera, hvilka äro familjefäder och kanske ibland hafva ända till två à tre manliga barn i beväringens åldern på en gång, skulle ju genom detta stadgande vinna en särdeles stor lättnad, och vi böra betänka att vi icke skola lägga en förökad börda på deras skuldror, som icke hafva förmåga att bära den. Jag skulle visserligen anse önskligt, om man kunde uppdraga en gräns emellan de verkligt fattige och de icke behöfvande bland beväringsynglingarne för att blott till de förra utbetala omförmälda ersättning, men då uppdragandet af en sådan gränslinie är omöjligt, måste ersättningen utgå lika till alla, och det blir i alla fall för de skattdragande icke något annat, än att taga ur ena handen och lägga i den andra. Det skulle icke vara nyttigt för beväringsynglingen, om han under öfningarnes fortgång finge uppbära den föreslagna ersättningen, enär han i sådant fall med sin ålders obetänksamhet lätt kunde förslösa den, men det vore deremot för honom en stor fördel att hafva denna ersättning att tillgå, sedan öfningarne vore fullgjorda. Det kan äfven inträffa, att de utaf beväringsmanskapet, som äro i andra eller tredje åldersklassen, äro gifta och hafva familj, och då är den ifrågasatta ersättningen så mycket mer af nöden, på det icke dessa familjer skola lida brist, under den tid familjefadern, af hvars arbete familjen skall hafva sitt uppehälle, är borta och hindrad att arbeta. Jag ber derföre, att Kammaren måtte väl betänka och öfverväga mitt nu framlagda förslag. Om detsamma, i händelse af Kammarens bifall, icke genast kan träda i tillämpning, så hafva ju ändock regeringens ledamöter fått en anvisning om hvad vi önska uti förevarande afseende. Man förskräckes troligen af de stora belopp, hvartill den ifrågasatta ersättningen skall uppgå, men det är ej så farligt, ty om detta belopp fördelas på hela landets inkomster, så blir det en försvinnande bräkd. Ännu en gång tager jag mig derföre friheten bedja Kammaren beakta mitt förslag och dertill lemna sitt bifall.

Herr *Gunnarsson* instämde med Herr *Jöns Pehrsson*.

Herr *Gumælius*: Jag kan icke dela den sednaste talarens åsigt. Den fråga, han uppkastat, är visserligen icke utan stor betydelse i ekonomiskt afseende, så för det allmänna som för den enskilde, ehuru väl derutinnan kan sägas åtskilligt både för och emot; men viktigare förefaller mig en annan sida af saken. I den allmänna värnepligtens fullgörande vill jag se utöfvandet af en medborgerlig pligt och rättighet, som icke bör vänta penningersättning och ej dermed kan godtgöras. Nej, vill staten från sin sida, såsom den för visso bör, tillerkänna sina försvarare någon gengäld för, att de göra sig redo att, om så påfordras, offra lif och blod åt fullgörandet af sin medborgarepligt, så kan detta enligt min mening ej

ske på annat sätt, än genom att verkligen erkänna dem såsom hela människor och medborgare, genom att åt dem upplåta vidgade borgerliga, politiska rättigheter; och om värnepligtslagen genomföres, lär staten ej dröja, ej kunna dröja att inlösa denna sin förbindelse. Det är ur sådan synpunkt jag yrkar afslag på Herr Pehrssons framställning.

Herr Carl Ifvarsson: Min ståndpunkt i denna fråga har jag redan förut tillkännagivit. Jag tror, att det minsta man kan göra för denna beväring, med hvilken vi i farans stund tänka värna oss, är att gifva dem en mindre aflöning, såsom godtgörelse för den tid och möda de få offra på fullgörande af dem ålagda vapenöfningar. Hvad beträffar de utsträckta politiska rättigheter, en talare föreslagit, att man skulle gifva dem såsom ersättning i förevarande hänseende, så har jag visserligen icke något deremot, men jag anser dock, att man kan betrakta denna ersättningsfråga först ur ekonomisk synpunkt och till en början tillerkänna beväringen något mindre penningebelopp. Vill man sedermera gifva dem utsträckta politiska rättigheter, så är det godt och väl, men dertill erfordras kanske en särskild uppfostran i fråga om de rättigheter och skyldigheter de hafva mot fosterlandet. Jag vill således, dock utan afseende att förslaget kommit från Herr Jöns Pehrsson, understödja hvad han i förevarande hänseende hemställt.

Herr Sven Nilsson i Efveröd: Då jag i allo delar de åsikter Herr Carl Ifvarsson i detta ämne uttalat, vill jag, för att ej förlänga diskussionen, blott tillkännagifva, att jag förenar mig uti hvad af honom blifvit anfördt rörande den föredragna paragrafen.

Herr Åke Andersson: Jag får instämma till alla delar i hvad den förste talaren uti detta ämne yttrat, såväl i hvad han anförde om att ersättning borde beviljas beväringssynglingarne, som äfven i hans förslag att denna ersättning icke skulle utgå under pågående beväringssnöte utan först efter mötets slut. Jag vill dock i sistnämnda hänseende gå ännu längre än den nämnde talaren, när jag skulle vilja, att man insatte den beväringen tillkommande ersättning uti sparbanker, derifrån medlen först i händelse af behof finge uttagas. Jag vågade för ett par riksdagar sedan föreslå, att vissa procent af tjenares aflöning skulle för tjenarens räkning af husbonden insättas i sparbanken, men detta förslag mötte motstånd hufvudsakligen på den grund, att detsamma skulle innefatta ett ingrepp i eganderätten. Här kan emellertid icke vara fråga om något sådant ingrepp, då ifrågavarande ersättning endast kan betraktas såsom en skänk. På samma gång jag således yrkar bifall till Herr Jöns Pehrssons förslag, får jag såsom min åsigt anförä, att ifrågavarande ersättning må, såsom en uppmaning till sparsamhet, för beväringens räkning insättas i sparbankerna, af hvilken åtgärd jag tror att mycken nytta kan uppkomma för landet i sin helhet.

Herr Ola Bosson Olsson: Jag har redan uttalat min mening i denna fråga, då 22 § af denna lag behandlades. Jag kan icke dela den uppfattning, den ärade talaren å Örebro-bänken uttalade, att ekonomisk

fördel uti ifrågavarande hänseende bör alldeles förbises för utvidgade politiska rättigheter. Jag tror, att man bör och måste beakta äfven den ekonomiska sidan af saken. Man måste medgifva, att icke alla samhällsklasser hafva lika stor fördel af att den ökade värnepligten införes, ty de, som hafva en större förmögenhet, hafva naturligtvis mera intresse af att fäderneslandets sjelfständighet bevaras, än de som äro fattiga och icke hafva något att försvara. Man måste äfven komma ihåg, huru tryckande den nya beväringsskyldigheten blir i synnerhet för de fattigare klasserna, som äro beroende af sitt arbete. Min öfvertygelse är, att i händelse icke dessa klasser beredes någon penningeersättning såsom godtgörelse för den tidsspillan och den möda de offra på vapenöfningarne, den fattiga befolkningen skall i massor öfverflytta till Amerika, hvilken utflyttning deremot kan förekommas, endast vi medgifva ifrågavarande ersättning. Jag yrkar bifall till det af Herr Jöns Pehrsson framlagda förslaget.

Herr *Johan Jönsson* förenade sig i detta anförande.

Friherre Ericson: Vid behandlingen af denna paragraf inom Utskottet lutade jag verkligen åt den åsigten, att någon godtgörelse i penningeväg borde beredas beväringssynglingar för den tid, de af vapenöfningarne voro förhindrade att sköta sina fredliga värf. Jag gjorde dock icke någon framställning derom i Utskottet, enär jag redan på förhand förnam, att mina kamrater derstädes hyste en motsatt uppfattning. Ehuru jag således torde anses minst skyldig att försvara Utskottets åsigt i detta fall, vill jag likväl redogöra för de skäl, som inom Utskottet uttalades emot ifrågavarande godtgörelse. Utskottet ansåg först och främst, i likhet med de åsikter Herr Gumælius uttalat, det icke vara lämpligt och landet fullt värdigt att göra något sådant som fullgörandet af den allmänna pligten emot fäderneslandet till en ekonomisk fråga, eller att uppskatta denna pligt i ett visst penningevärde. För det andra ansåg man, att de personer, som fullgöra sin beväringsskyldighet, i allmänhet icke äro gifta och hafva familjer att underhålla, hvarför äfven, då de under exercistiden åtnjuta kläder och föda, man ansåg dem icke göra någon nämnvärd uppoffring. Jag vill dock härvid påminna, att det finnes verkligen en viss klass af personer, som kunna komma att lida kännbara uppoffringar genom fullgörande af sin värnepligt, nemligen sådane af hvilka jag vill såsom exempel nämna jernvägsbokhållare, som åtnjuta viss månadspenning. Dessa måste hålla sig med rum och kläder och hafva andra bestämda utgifter, som utgå för hela året utan afseende på om de äro borta från sin plats en eller annan månad eller icke, men de gå, det oaktadt, under den tid de äro sysselsatte med vapenöfningarne, antagligen i mistning af sin månadspenning. Jag vet icke huru förhållandet härmed är vid statens jernvägar, men vid enskilda jernvägsanläggningar och industriella företag i allmänhet torde man få antaga, att den tjenstemännen beviljade månadspenning kommer under den tid de sålunda äro borta att dragas in. Men i händelse man ville lemna sådana personer godtgörelse, skulle likväl ersättningsbeloppet uppgå till vida högre summa än nu är föreslagen, och då alla ju måste hafva lika, blefve det för hela beväringen en oerhörd summa, som för de aldra flesta vore mycket för hög. Utskottet ansåg

slutligen, att om i framtiden visade sig behof för beväringen att erhålla någon ersättning, detta behof ganska lätt kunde när som helst afhjelpas, ty det blefve blott en statsregleringsfråga, man tillade blott den nödiga summan på anslagstiteln "Beväringsmanskapets vapenöfningar", och något stadgande derom behöfde alls icke inflyta i värnepligtslagen. Detta sista skäl anser jag vara fullt giltigt, och då man ännu icke har någon erfarenhet, i hvad mån ifrågavarande ersättning kan vara af nöden, kan man gerna vänta någon tid för att inhemta en sådan erfarenhet, helst, såsom jag redan nämnt, i händelse behof deraf visar sig, sådant genast kan afhjelpas. Jag yrkar, att paragrafen i oförändradt skick må af Kammaren godkännas.

Grefve Sparre: Den fråga, hvarom framställning här blifvit gjord, är, efter min uppfattning, af största vikt. Det kan icke förvåna någon, om i ett land, der för ögonblicket icke några sådana riksolyckor förefinnas, som påkalla de ansträngningar och försakelser, som två à tre månaders vapenöfningar innebära, det kan, säger jag, icke förvåna någon, om under dylika förhållanden genomförandet af en värnepligtslag, sådan som denna, mötes med en viss motvilja. Det var efter det olyckliga slaget vid Jena som Preussen underkastade sig de uppoffringar i militäriskt hänseende, som gjort detta land till hvad det nu är, men vi äro lyckligtvis icke i den belägenhet, att vi af nöd tvingas till dylika uppoffringar, och man kan icke begära hos alla samhällsklasser den höga uppfattning af dess pligt emot fäderneslandet, att de skola villigt underkasta sig de uppoffringar, som blifva en följd af de ökade vapenöfningarne. Det torde vara bekant för en hvar af eder, mine Herrar, att våra beväringsynglingar liksom våra soldater aldrig gå till mötesplatsen, utan att de måste hafva något penningar med sig, ty äfven om de iakttaga den största sparsamhet, kunna de icke lefva borta från hemmet i vecko- eller månadtal utan att få vidkännas åtskilliga utgifter. Det kan icke förvåna oss, om dessa ynglingar, hvilka, enligt hvad Herr Krigsministern behagade upplysa, till största delen äro obemedlade, icke kunna undgå att känna värnepligtsbördan tung, då de icke allenast få egna sina krafter och sin tid åt fäderneslandets försvar, utan äfven derjemte nödgas antingen uppoffra den lilla skärf, som de med mycken sparsamhet under årens lopp kunnat samla, eller ock, i händelse de icke hafva någon sparpenning, skuldsätta sig. Under sådana förhållanden tror jag, att ifrågavarande framställning icke saknar skäl för sig.

Den siste talaren påstod, att det skulle vara tids nog att bevilja beväringen någon penningeersättning, sedan erfarenheten visat, att dylik ersättning vore af nöden. Jag skulle vilja kasta om detta påstående och i dess ställe hemställa, om icke, då vi vilja pålägga våra unga män en svår börda, det vore lämpligt att just i början och, för att öfvervinna deras motvilja för denna börda, gå dem till mötes och göra dem samma börda i någon mån drägligare. Jag tog mig nyss den friheten att af Herr Krigsministern enskildt begära upplysning på de ungefärliga kostnader, som skulle blifva en följd af den föreslagna godtgörelsen till beväringen. Han var af den godheten och upplyste, det de för beväringen beräknade portioners antal uppgick till omkring 1,549,000 stycken, hvilket således blir

det antal dagar, fördeladt på hela beväringen, som densamma öfvas. Om man nu också ville gå ännu längre än förslagets upphofsman och tillerkänna beväringen ersättning å 40 öre per dag för *hela* öfningstiden, så skulle, såvidt jag räknar rätt, kostnaden för ifrågavarande ersättning uppgå till omkring 620,000 R:dr. Detta är visserligen en stor summa, men vi böra besinna, att det är penningar, som komma att utdelas till våra söner och åt dem, som till större delen äro i behof och utan tillgångar. Jag är icke beredd att nu genast besluta i detta ämne, men jag får tillkännagifva, att jag finner mycket tala för den gjorda framställningen, hvarför jag äfven, för den händelse Kammaren anser densamma vara värd att tagas i öfvervägande, hemställer, att punkten, för undergående af förnyad pröfning i förevarande syfte, måtte af Kammaren till Utskottet återremitteras.

Herr Lyttkens: Jag är till stor del förekommen af flere talare, som före mig haft ordet, och jag vill derföre endast framhålla huru välgörande ett stadgande, sådant som det föreslagna, skulle vara för att tillfredsställa den allmänna meningen, som påtagligen icke eljest kan blifva gynnsam mot de nya och strängare föreskrifterna. Jag vill derjemte erinra om, att en ganska stor del af beväringssynglingarne äro tjänstedrängar, som till följd af den långa öfningstiden i de flesta fall komma att vidkännas afdrag på sina årslöner, och då detta skall för dem blifva ganska kämbart, ligger häruti ett ytterligare skäl för bifall till Herr Jöns Pehrssons förslag. Att äfven förmögne ynglingar, som icke behöfva något dylikt understöd, likväl komme att erhålla sådant, är visserligen en oegentlighet, men något särskildt undantagsstadgande med afseende å dem kan icke lämpligen föreskrifvas.

På grund häraf yrkar jag bifall till ifrågavarande förslag.

Herr Ola Månsson: Jag gillar fullkomligt de åsikter, som uttals af Herrar Carl Ifvarsson och Jöns Pehrsson, och jag gör detta desto heldre, som den utsträckta värnepligten kommer att borttaga så mycken tid och äfven förorsaka kostnader för många, som icke hafva andra tillgångar, än dem de kunna genom arbete förvärfva; och vid sådant förhållande är det, enligt min åsigt, icke mer än billigt, om de få någon om än ringa ersättning för sina uppoffringar för det gemensamma bästa.

Alltså yrkar jag bifall till det väckta förslaget.

Herr Fredricson: Jag vill endast förklara, att jag instämmer uti det af Herr Jöns Pehrsson väckta förslaget; jag anser det nemligen vara med rättvisa och billighet öfverensstämmande, att de värnepligtige erhålla någon ersättning för de uppoffringar, de under vapenöfningarne måste vidkännas.

Herr Magni: Då det af Herr Jöns Pehrsson framställda förslaget, enligt min åsigt, har goda skäl för sig, så kommer jag att rösta för bifall till detsamma.

Herr Carlén: Jag kan icke neka till, att detta förslag, då jag på det gemensamma mötet i och för försvarsfrågan först hörde det framställas, ganska mycket anslog mig. Det föreföll mig nemligen, som om billigheten talade för detsamma. Men då jag sedan dess närmare öfvervägt förslaget, har jag fått en annan uppfattning derom och funnit öfvervägande skäl för den åsigten, att staten icke bör åtaga sig ifrågavarande förbindelse.

Man bör nemligen tänka på af hvilka elementer beväringen består. Der finnas dels rika personer, och för dem bör någon ersättning icke kunna ifrågakomma; der finnas vidare burgna personer, och dessa äro icke heller i behof af någon godtgörelse; och der finnas äfven fattiga personer, hvilka dock få — hvad de kanske eljest sakna — goda kläder och tillräcklig föda, och sålunda behöfva de icke heller något understöd. Inom beväringen finnas äfven sådane, som eljest arbeta mot dagspenning; då dessa äro upptagne af vapenöfningarne, äro de visserligen icke i tillfälle att göra några besparingar, men man har väl skäl att fordra det äfven desse skola uppoffra något för fosterlandets försvar. De som mest komma att vidkännas olägenheterna af värnepligten blifva utan tvifvel sådane, som innehafva årstjenst. För dem kommer denna skyldighet antagligen att kännas svårast. Om äfven svårighet för dem ej möter att under beväringensåldern erhålla tjenst, så blir det troligen mot en lägre lön, och denna minskning i hvad de eljest kunnat beräkna kan blifva kännbar nog. Om det vore lämpligt att stifva en särskild lag till förmån för dem, som till följd af värnepligten komme att vidkännas uppoffringar, större än öfriga samhällsklassers, så skulle jag icke hafva något deremot; men då man icke lär kunna bestämma föreskrifter specielt för en viss klass, torde man ej böra för att bereda lättnad åt denna klass, förrycka hela beväringinstitutionen. Ty detta skulle man verkligen göra, om man aflönade alla beväringssynglingarne, hvilka sålunda förvandlades till legoknektar.

Ett ytterligare skäl emot förslaget ligger deruti, att kostnaden skulle blifva alltför betungande för statsverket. En talare har angifvit denna kostnad till ett belopp af något öfver 600,000 R:dr, men jag hörde nyss af en person, som bäst är i tillfälle att döma derom, att densamma komme att uppgå till icke mindre än 720,000 R:dr; och jag frågar, om det kan vara klokt att till förmån för dels rika och välbergade, som icke äro i behof deraf, och dels fattiga, som under öfningstiden, i jembörelse med hvad de eljest äro vana vid, hafva riktiga sötebrödsdagar, om det kan vara klokt — säger jag — att till desse utbetala ett så ofantligt belopp. Jag tror, att man är efter annat, då budgeten bestämmes, skulle — fastän det då vore för sent — komma att ångra sin alltför stora liberalitet.

På dessa grunder motsätter jag mig det gjorda yrkandet.

Herr Hjelm: Jag vill icke uppehålla Kammaren med anförande af de många skäl, som jag finner talande för att någon ersättning bör lemnas åtminstone till de medellöse beväringssynglingarne, utan endast anför ett par.

Det blifver nemligen allt för svårt för desse, som naturligtvis bero af

årstjenst eller daglön, att de skola tvingas bortsätta hela tre månader af lika många års dyrbaraste tid på de krigiska öfningarne, om de åtminstone icke erhålla så mycket som de oundgängligast i penningar nödgas uppföra under mötestiden. Vi få dervid icke förbise, att mathållningen på åtminstone en del lägerplatser är sådan, att beväringen icke med bibehållandet af helsa och krafter kan endast lefva på Kronans gage. Hvad åter de mindre jordbrukarne vidkommer, så händer icke så sällan, att ynglingen af en eller annan orsak emottagit eget gårdsbruk vid den tid han blifver myndig; han uppehåller det med eget arbete — är för medellös att hålla sig en dräng, men tvingas naturligtvis att skaffa sig en karl under den tid han är på lägret, och den kostar penningar. Äfven för dem, som bero af sina söners arbete, och som begagna dem för sitt jordbruk, blir den långa öfningstiden en lika oläglig som kostsam sak. Under sådana och likartade förhållanden, som jag haft äran påpeka, finner jag stort skäl uti, att någon ersättning bör lemnas; men jag vill icke deruti gå så långt som den förste talaren yrkat, utan förenar mig i den af Grefve Sparre yrkade återremissen, på det Utskottet må komma i tillfälle taga frågan under ompröfning. Jag tror icke heller, att det skall blifva så svårt att kunna skilja mellan rika och obemedlade som Herr Carlén anført. Vi hafva både bevillningsberedningskomitéen, kommunalnämnd och stämna, som kunna med full sakkännedom yttra sig derutinnan.

Herr Törnfeldt: Jag finner mig desto heldre föranledd att instämma i det väckta förslaget, som i min hemort personer ur de fattigare klasserna, deribland äfven mindre jordegare, gjort mig uppmärksam på, huru nödvändigt det vore att, derest beväringens vapenöfningar i betydlig mån utsträcktes, tilldela dessa ynglingar någon dagspenning. Det är nemligen icke tillräckligt att de erhålla kläder och föda, utan de böra också hafva någon ersättning för den ganska dyrbara tid, som de nu måste använda på öfningarne, och detta behöfs så mycket heldre som den utsträckta värnepligten för dem nödvändigt kommer att förorsaka uppförfningar, som i allt fall blifva ganska känbara.

På dessa skäl förordar jag bifall till förslaget.

Herr Jöns Pehrsson: Det hade verkligen varit för mycket, om man hade väntat, att detta förslag skulle tillvinna sig allas bifall. Jag finner det fägnasamt att det erhållit så pass mycket understöd, som det redan fått, ty jag bekänner öppet, att jag hemtat tanken ur 1812 års riksdagsprotokoll, hvarest uttalas temligen allmänna sympatier för ett dylikt förslag. Att det nu skulle möta motstånd, är ganska naturligt; men det glädde mig verkligen, att grefve Sparre förordade detsamma. Denne representant har på sednare tider ofta uttalat så vackra och sanna åsikter i många fall, att deraf synes, att han börjat inse rättvisan af de ringare samhällsklassernas fordringar; och jag kan icke annat än önska honom lycka på den väg han sålunda beträdd.

Hvad Herr Carlén nyss yttrade emot förslaget uppväckte deremot min förvåning, ty han har förut till mig enskildt i smickrande ordalag förklarat, att han funnit en god tanke i detsamma. I dag var han deremot af annan åsigt. Jan anser det ingalunda vara för mycket, om man

lemnar den föreslagna lilla ersättningen åt desse beväringssynglingar, som man nu vill ställa i fullkomlig paritet med den indelta soldaten, hvilken har en ganska tillräcklig aflöning, ehuru den utgår på annat sätt, än det jag föreslagit med afseende å beväringen.

I anledning af hvad Friherre Ericson yttrade om olämpligheten af mitt förslag, derföre att enligt detsamma äfven bättre lottade ynglingar komme att få del af ersättningen, vill jag nämna, att jag i likhet med honom anser det icke vara fullt lämpligt, att de, som äro i denna lyckliga kategori, äfven undfå ersättning; men då man icke i detta fall kan uppdraga någon gräns emellan bemedlade och icke bemedlade, så finnes ingen annan utväg än att låta stadgandet omfatta alla; och deraf uppstår i sjelfva verket ingen annan olägenhet, än att de rika få med ena handen utgifva hvad de erhållit i den andra.

Jag är, såsom jag redan sagt, tacksam för det understöd, som kommit förslaget till del, och jag vidblifver äfven mitt förra yrkande.

Herr Ola Larsson: Äfven jag är af den åsigt, att beväringssynglingarne böra ersättas med 40 eller kanske 50 öre om dagen, helst då man går så långt i sina fordringar, att man vill ställa dem i ledet utmed den indelta soldaten; och derföre förordar jag bifall till den föregående talarrens yrkande.

Herr Sahlström: Jemte det jag instämmer i Grefve Sparres yrkande om återremiss af denna punkt, vill jag framhålla, huru önskligt det vore, om beväringssynglingarne någorlunda allmänt komme att sjelfve bekosta sin beklädnad, mot rättighet för dem att åtnjuta slitningsersättning af statsverket. Härigenom skulle helt visst en icke obetydlig besparing kunna beredas åt det allmänna, utan att de beväringsskyldige, som sjelfve kunde skaffa sin beklädnad till billigare pris än statsverket, finge vidkännas andra kostnader än dem, för hvilka de af statsmedel blefve ersatte. Och genom en sådan åtgärd skulle man kunna undvara de stora "beklädnadsförråden," som nu måste hopas i magasinerna, och som äro utsatta för skada samt derjemte förorsaka dryga förvaltningskostnader. Jag hade tänkt mig att kläderna borde göras efter en viss bestämd form och sålunda blifva en nationaldräkt.

Jag upprepar mitt yrkande om återremiss.

Herr Statsrådet Abelin: De åsigter jag i denna fråga hyser, hafva fått sitt uttryck i de yttranden, som Herrar Gumælius, Carlén och Friherre Ericson afgifvit, och från dem af Kammarens ledamöter, hvilka hysa en motsatt mening, har jag icke hört uttalas något skäl, som i ringaste mån förmått rubba min uppfattning i frågan.

Man har fästat uppmärksamheten på hvilka kostnader den föreslagna tillökningen i aflöningen skulle åstadkomma; och jag tillåter mig med anledning deraf hänvisa Kammarens ledamöter till bilagan N:o 14 i det underdåniga memorialet af den 29 December 1870, hvaraf finnes, att summan af de portioner, som för beväringsmanskapet beräknats utgå, utgör 1,541,840, hvilken siffra också angifver antalet dagar, hvarunder samtliga manskapet är under öfning. Multiplicerar man denna siffra med 40

öre, så får man en summa af 616,736 R:dr, till hvilket belopp således den ökade kostnaden komme att uppgå, ifall hvarje beväringssyngling skulle tilldelas 40 öre dagligen under öfningstiderna. Härvid är att märka att denna beräkning blott afser en öfning af 82 dagar, hvilket antal öfningsdagar endast kan anses tillräckligt, under förutsättning af beväringssammanskaps samöfning med en väl disciplinerad stamtrupp. Skulle man åter komma i nödvändigheten att stödja försvaret på uteslutande värnepligtiga trupper, då skulle dessa komma att öfvas en vida längre tid än den nu föreslagna, hvarigenom ock den, genom det ifrågasatta aflöningstillägget, ökade kostnaden komme att blifva högst betydlig; men en återgång från det en gång antagna aflöningssättet skulle då, måhända, blifva svår att genomföra.

Att särskildt aflöna de beväringsskyldige strider dessutom mot den allmänna värnepligtens idé och den uppfattning man i allmänhet har derom, att fullgörandet af denna för alla lika medborgerliga pligt icke bör betalas.

Hela den omtvistade frågan skulle för öfrigt kunna på administrativ väg lösas, ty likasom de nuvarande portionspenningarne (den så kallade tobaksskillingen) på sådant sätt bestämts till 6 öre om dagen, kan denna siffra på samma sätt höjas exempelvis till 46 öre; hvarföre ej heller är behöfligt att intaga något stadgande derom i värnepligtslagen.

Man har här uttalat den önskan, att beväringssyngling borde vara berättigad att själf få förse sig med beklädnad, och man har framhållit fördelarne deraf. Dessa fördelar äro ej heller af mig förbisedda, och Kongl. Maj:t har redan, på derom gjord framställning, anbefallt vissa anordningar i sådan syftning. I 46 § af det förslag till kungörelse angående allmänna värnepligten, som är Kongl. Maj:ts nådiga proposition om landtförsvarets ordnande bifogad, är också den bestämmelse upptagen, att manskapet i visst fall må förse sig med egen mundering, med rättighet att erhålla slitningssättning i förhållande till densammas värde.

Herr Liss Olof Larsson: Jag vill icke nu yttra mig hvarken för eller emot det af Herr Jöns Pehrsson väckta förslaget, och anser det icke heller behöfligt, då jag tror att Kammaren icke vill, så att säga, på rak arm fatta beslut derom, hvadan en återremiss därför torde böra beslutas.

Tillika vill jag nämna, att om Herr Jöns Perssons förslag hade åsyftat att bereda någon ersättning åt beväringssammanskapet för marschen till och från mötesplatsen, så skulle jag icke tvekat ett ögonblick att bifalla detsamma; ty jag anser att, då många bland beväringssynglingarne bo så långt aflägsset från mötesorten, att de måste tillbringa flera dagar på marschen, desse böra hafva godtgörelse härför, hvilket torde vara desto mera billigt, som de naturligtvis måste komma att vidkännas större uppoffringar både i tid och penningar, än de som bo i närheten af mötesplatsen.

Jag anser äfven af detta skäl en återremiss af denna punkt vara nödvändig, och jag hoppas att Utskottet skall taga i öfvervägande, om icke detta mitt förslag utan synnerliga olägenheter kan genomföras; och ehuru jag anser mig icke nu kunna angifva ett lämpligt belopp å marschen-

ningarne, förmodar jag, att Utskottet må finna sig oförhindradt att föreslå den summa, som kan vara lämplig.

Herr Engman: Jag kan, för min del, icke bifalla förslaget, att beväringssmanskabet skall erhålla dagspenning under öfningstiden och marscherna till och från mötet. Jag tror, att landets kostnad för detta ändamål redan förut är tillräckligt stor. Om man räknar att 20,000 man äro borta i 90 dagar, så uppstår derigenom en nationalekonomisk förlust af 1,800,000 dagsverken, hvilket, med beräkning af 40 öre för hvarvt dagsverke, representerar en summa af 720,000 R:dr. Då landets kostnad för beväringsofningarne, utom underhåll, skulle uppgå till denna summa, vore det väl icke skäl att betunga statsverket med beväringssmanskabets aflöning.

Man har talat om återremiss af paragrafen, men jag kan för min del icke inse hvartill detta skulle tjena, då Första Kammaren redan fattat sitt beslut, och ingen kan väl tro, att Första Kammarens ledamöter hvarken i Utskottet eller Kammaren skulle gå in på ett sådant förslag som det här framställda. Jag yrkar derföre bifall till paragrafen i dess nuvarande form.

Grefve Sparre: Jag erkänner riktigheten af Herr Krigsministerns anmärkning, att det beror på Kongl. Maj:t att bestämma portionskillings storlek, och att saken på detta sätt lämpligast kan regleras, men jag tror ändå att det torde blifva svårt för Kammaren att så här i hast formulera ett beslut i frågan, utan anser jag det vara lämpligast att återremittera densamma, på det att Utskottet må taga i öfvervägande huruvida en hemställan bör göras till Kongl. Maj:t och anslaget till beväringsofningarne ökas. Jag fortsätter derföre min begäran om återremiss.

Man måste besinna, att när en ung man nu vid 20 års ålder erhåller en tjänst gör husbonden vid lönsens bestämmande afseende på att han måste vara borta uuder årets beväringmöte, och huru mycket mera afseende måste han då icke fästa vid den omständighet, att tjänaren måste lemna sin tjänst under tre gånger så lång tid.

Jag vill icke påstå, att mitt beslut är orubbligt fattadt i denna fråga; jag vill fästa skyldigt afseende på Herr Krigsministerns invändning och tror att möjligen saken kan afljelpas genom att öka portionskillingen, men det torde vara nyttigt, att Utskottet får taga paragrafen under förnyad behandling.

Friherre af Schmidt: Jag vill endast göra de ledamöter, som förordat aflöning åt beväringssmanskabet, uppmärksamme på en omständighet, som måhända skall göra att de tänka något närmare på saken och finna förslaget mindre nyttigt och nödvändigt.

Förslaget afser naturligtvis att åt hvarje beväringssyngling lemna en kontant aflöning, i likhet med de belopp han nu erhåller under namn af marschaflöning och tobaksskilling. Hvad blefve följden häraf? Jo, att flertalet använde denna kontanta aflöning till extra förplägning under mötena, och detta anser jag vara mindre behöfligt. Hvar skulle väl denna ersättning stadna? Hos marketentarne, som alltid äro till hands och all-

tid beredvilliga att lemna förtäring på kredit, till dess aflöningen utfaller. Man skulle således endast göra marketentarna en tjänst genom att lemna beväringsmanskapet den ifrågaställda, till flera hundra tusen R:dr årligen uppgående ersättningen.

Herr Jöns Pehrsson: Med anledning af Krigsministerns uppträdande i frågan vill jag yttra några ord. Om det varit ett synnerligt nöje för honom att motsätta sig förslaget, endast derföre att det kommit ifrån mig, så torde det väl vara mindre nöje för honom att motsätta sig den allmänna meningen i landet och representationen.

Den siste talaren måtte icke riktigt hafva uppfattat mitt yrkande, ty jag har icke föreslagit, att beväringsmanskapet skulle erhålla ersättningen under sjelfva mötet, utan först efter dess slut. Om under mötestiden, då de beväringsskyldiges arbetskrafter äro borta från deras familjer, dessa skulle komma i behof, så finnes nog välvilliga personer, som förskotterade några medel, när de veta att de beväringsskyldige få ersättning vid mötestidens slut. Med den stora kostnaden har det just ingen fara, ty jag ber Herrarne observera, att jag icke begärt ersättning för alla dagarne utan endast för de 52, och om man räknar noga, uppgår kostnaden endast till 394,000 R:dr, som visserligen är ett stort belopp, men ändock icke mera än en sextiondedels procent af hela landets beskattningsbara kapital. Man kan visst tillämpa det gamla ordspråket: "många bäckar små göra en stor å", men denna kostnad blefve dock ett korrektiv som gjorde den nya beväringslagen mindre förhatlig.

Herr Key: Hindrad af illamående att bevista gårdagens öfverläggning om beväringslagen, ber jag att vid denna punkt få yttra några ord och tillkännagifva, att jag förenar mig med dem, som yrkat att beväringsskyldiga torde böra erhålla någon aflöning under öfningstiden, och jag tror icke, att man kan anse deras tjänstgöring derigenom neddragen till ett legokneksålliggande lika litet som i Preussen, der äfven en viss ersättning lemnas, helst de i alla fall på Kronans bekostnad skola förses med erforderlig beklädnad, beväpning och underhåll.

För den som söker en årstjänst och är i beväringssåldern skall alltid en ökad beväringsskyldighet medföra pekuniär uppoffring, emedan en husbonde icke gerna, åtminstone icke mot så stor lön som eljest gifves, till tjenare antager den, som skall vara borta från tjensten i flera månader.

Jag tror derföre, att det skulle vara icke blott moraliskt rätt utan äfven politiskt klokt att, åtminstone till en början och intill dess man samlat erfarenhet, lemna beväringsmanskapet något understöd, emedan man derigenom säkrast skulle förta en missnöjet med den förlängda öfningstiden, och redan från början få den ansedd, icke som en börda utan som en fördel, hvilken man helsar med glädje.

På dessa grunder anholder jag om återremiss af paragrafen.

Herr von Geijer: Det förefaller mig verkligen, som om den botten, på hvilken man vill gå att bygga vårt försvar, redan börjar svigta, innan grunden ännu blifvit lagd. Det torde kanske vara öfverflödigt af mig att yttra mig i motsatt syfte mot de flesta talare som uppträdt i frågan, då

jag icke kan tro, att mina ord skola kunna inverka på någons åsigt, men jag anser det såsom en skyldighet mot mig sjelf att gifva tillkänna den mening, jag hyser i förevarande fråga.

Jag anser, att den föreslagna ersättningen till beväringsmanskapet helt och hållet strider emot beväringsinstitutionens idé, och jag tror icke att man i något land i Europa någonsin varit betänkt uppå att engagera de beväringskyldige.

Jag får bekänna, att jag icke uppfattade huruvida förslaget äfven innebär, att beväringsmanskapet skall erhålla underhåll jemväl då de uppbådas till rikets försvar och draga ut i fält, eller om meningen är, att ersättningen skall tilldelas dem endast under öfningarne i fredstid. I förra händelsen kan man beräkna kostnaden till flera hundra tusen R:dr, men om manskapet äfven vid uppbåd skulle åtnjuta denna ersättning, skulle kostnaden uppgå till ett så oerhördt kapital, att ensamt detta skulle försvåra alla förberedelser till krig.

Af Herr Krigsministern har blifvit anfördt, att den enda tillökning till naturaförplägningen, som beväringsmanskapet bör erhålla, utgör den s. k. tobaksskillingen, och att det beror på Kongl. Maj:ts godfinnande att öka denna så, att manskapet derigenom kunde erhålla någon förbättring i sina villkor under vapenöfningstiden. Jag kan dock icke finna det vara lämpligt att under namn af tobaksskilling låta utgå en ersättning af 40 öre om dagen, hvilket är allt hvad beväringen i andra länder, förutom bröportionen, har att lefva af.

Jag föreställer mig, att man kommit till denna tanke vid betraktandet af det förhållande, att vid sidan af beväringsynglingen skall komma att stå den likaledes med naturaportion försedde, men dessutom gagerade indelta stamsoldaten. Ja! detta är utan tvifvel ett ogynnsamt förhållande i ledet, men ligger i institutionen. Att för häfvandet af detta missförhållande jemväl aflöna de värnepligtige, vore dock att rent frångå allmänna värnepligtens innersta tanke.

Jag har ofta sagt, att jag önskar beväringsinstitutionens utveckling efter måttet af våra krafter, men jag anser att just det här föreslagna sättet verkligen skulle öfverskrida detta mått.

Man har talat om den ökade svårigheten för beväringsynglingen att skaffa sig en tjänst, sedan beväringsöfningarne blifvit utsträckta. Jag tror att detta är en sak som kommer att reglera sig sjelf, ty olägenheten träffar alla lika både arbetsgifvare och arbetstagare, och arbetsgifvaren kommer lika väl hädanefter som förut att behöfva den 21—22-åriga tje-naren.

Jag kan icke begripa hvarifrån man fått summan 40 öre, och jag tror att, äfven om nu den största enighet råder i afseende på denna siffra, så skall framdeles den största strid uppstå om förändringen deraf.

Det kan väl hända, att vid sammankallandet af beväringsmanskapet åtskillige af beväringsynglingarne från de fattigaste klasserna sakna det nödvändigaste. Det torde då blifva kommunernas skyldighet att trüda emellan och bispringa dessa olyckligt lottade, och jag tror icke att någon kommun skall undandraga sig att i sådana fall underkasta sig en uppoffring, som i alla fall måste blifva mindre än kommunens kostnad, derest alla beväringsynglingar, både fattiga och rika, skulle erhålla aflöning.

På

På grund af hvad jag nu anfört, anser jag den föreslagna ersättningen vara högst olämplig och yrkar bifall till paragrafen sådan den lyder i Utskottets förslag.

Herr Martin: Då det var fråga om att afskaffa indelningsverket, yrkade man att detta skulle ske på det att bördan för försvaret måtte blifva mera jemnt fördelad och icke ensamt tynga på *en* samhällsklass. Nu synes det mig, som om man ville förvandla skyldigheten att bidraga till landets försvar till en vinstgifvande sysselsättning. En aflöning af 40 öre om dagen gör för år räknadt 146 Rdr och icke många drängar finnas, som hafva så stor lön, hvarjemte staten dessutom bekostar beväringssynglingarne kläder. Om den nu också skall aflöna dem, så frågar jag, om icke staten derigenom förvandlar dem till legoknektar och häremot vill jag för min del protestera.

Det har blifvit sagdt, att denna Kammare behandlar försvarsfrågan helt och hållet som en ekonomisk fråga och denna åsigt skulle vinna ytterligare stöd, i fall Kammaren nu beslutade att beväringssmanskaper skulle aflönas. Jag yrkar därför bifall till Utskottets förslag.

Herr Johan Erik Johansson: Det var oväntadt att höra en diskussion om denna fråga och då allmänna meningen tycks uttala sig för något understöd åt beväringssmanskaper vill jag förklara, att jag för min del icke har något deremot. Likväl tror jag det vore bättre att i stället för kontant ersättning lemna beväringssynglingarne något mera och bättre proviant. I min ort kunna de icke lefva på Kronans kost utan måste sjelfve skaffa sig mat. Jag vill visst icke motsätta mig den föreslagna aflöningen, men, då en återremiss icke torde tjena till någonting, är ej annat att göra än bifalla Utskottets förslag.

Öfverläggningen förklarades slutad. Derunder hade yrkats dels att Utskottets förslag, med rättelse af det deri anmärkta tryckfel, i öfrigt måtte bifallas, dels att punkten måtte återförvisas, och dels slutligen att dertill måtte fogas ett sådant tillägg som Herr Jöns Pehrsson föreslagit. Propositioner gäfvos på dessa yrkandena och fann Herr Talmannen ja öfvervägande för bifall till det här ofvan främst anförda. För den votering, som då begärdes, antogs Herr Jöns Pehrssons förslag till kontraposition, i följd hvaraf omröstningspropositionen erhöll följande lydelse:

Den, som bifaller 29 § i det förslag till värnepligtslag, som af Särskilda Utskottet blifvit framlagdt i dess Utlåtande N:o 1, endast med den ändring, att orden "*om* 1" i paragrafens början skola utgå,

röstar ja;

Den det ej vill,

röstar nej;

Vinner nej, har Kammaren, med godkännande af den föreslagna paragrafen såsom ett första moment, beslutit att dertill skall fogas ett andra moment af följande lydelse:

Mom. 2.

Beväringsyngling åtnjute derjemte ersättning af statsmedel med 40 öre per dag för de bestämda öfningsdagarne utöfver de nu gällande trettio dagarne; denna ersättning uppbäres först efter hvarje års fulljord öfningstid och lyftes hos ortens kronouppbördsman, hvartill beväringsyngling hör.

Omröstningen utföll med 107 ja mot 55 nej, och hade alltså Kam-maren beslutit i öfverensstämmelse med ja-propositionens innehåll.

Sedan voteringens utgång blifvit Kammaren meddelad, yttrade

Herr Jöns Pehrsson: Jag får nedlägga min lifliga reservation mot det nu fattade beslutet, på samma gång jag hembär min tacksamhet till de 55 ledamöter, som röstade för mitt förslag. Utgången af voteringen visar nödvändigheten af att flera komma in här i Kammaren, som föra folkets talan, och man måste derföre arbeta för en utsträckt politisk och kommunal rösträtt.

Reservationer mot beslutet anmälades vidare af Herrar *O. B. Olsson, Per Nilsson i Kulhult, Ola Nilsson, Johan Jönsson, C. I. Bengtsson, Åke Andersson, Jöns Andersson* och *Anders Andersson* från Wermlands län.

§ 30.

Mom. 1.

Herr Sven Nilsson i Österslöf: I 29 § af Kongl. Maj:ts förslag, hvilken motsvarar den nu föredragna paragrafen i Utskottets förslag, hade Kongl. Maj:t föreslagit, att »de af beväringen, hvilka, för vinnande af behörighet att i egenskap af befäl eller underbefäl fullgöra sin beväringspligt, genomgå de i § 18 mom. 2 omförmälda öfningar, ega att derunder åtnjuta underofficers aflöning jemte beklädnadsbidrag i förhållande till de med munderingens uppsättande förenade kostnader». Som man finner, hade Kongl. Maj:t sålunda föreslagit större fördelar för dessa befälsaspiranter, än Utskottet ansett sig böra tillstyrka. Jag vill väl icke framställa något från Utskottets förslag afvikande yrkande, då sådant icke lär tjena till något, men jag anser mig böra tillkännagifva, det jag finner Kongl. Maj:ts förslag i denna del hafva bort bifallas. Det synes mig nemligen vara alldeles klart, att, då man så mycket utsträcker värneplikten, man ock behöfver ega en så god tillgång på befäl, som det är möjligt att åstadkomma. Och då det väl icke lär kunna förnekas, att äfven bland den mindre bemedlade klassen kunna finnas ämnen till befäl, hade det varit väl, om man gjort fördelarne större för detta beväringsbefäl. Vid Utskottets provisoriska beslut i frågan bifölls Kongl. Maj:ts förslag, men när det definitiva beslutet fattades, lyckades det mig icke att uppehålla det förra.

Jag vill, såsom nämndt är, nu icke påyrka någon förändring, efter som det antagligen icke tjenar till något, men anser Kongl. Maj:ts förslag ega företräde framför Utskottets.

Herr Statsrådet Abelin: Utan att vilja yrka någon förändring af den nu förevarande paragrafen, sådan den blifvit af Utskottet uppställd, må jag likväl tillstå, att densamma icke tillfredställer mig. Kongl. Maj:t har med sitt förslag afsett att från första början bereda de värnepligtige, hvilka kunna vara lämplige och villige att tjenstgöra såsom befäl, en fördel, hvarigenom denna väg lemnades öppen äfven för mindre bemedlade. Utskottet har deremot ifrågasatt, att endast för de dagar, dessa värnepligtige utöfver den i allmänhet bestämda öfningstiden tjenstgöra, Kongl. Maj:t skulle ega att tillägga dem den ersättning, som kan finnas skäligh. Sannt är visserligen, att Kongl. Maj:t härigenom lemnats öppet att sätta denna aflöning så högt, att den betäcker äfven de utgifter, de under den tid, de egentligen fullgjort sin värnepligt, fått vidkännas. Men detta är dock icke detsamma. En fattig yngling ser nemligen gerna från början på de uppförringar, han får underkasta sig i följd af en sådan anställning, och han skulle icke våga beträda banan, der han icke, under den tid han bereder sig till sitt nya lönlösa kall, ser sig skyddad från egna förluster. Utskottets förslag öppnar sålunda vägen till befälsplatser, fruktar jag, endast för de mera bemedlade; men på det sättet anser jag icke statens ändamål och behof hafva blifvit så, som sig bör, tillgodosedda. Såsom skäl för hvad som blifvit föreslaget anför Utskottet, "att staten, då förmånen beviljas, icke eger någon vissnet, att den, som deraf kommer i åtnjutande, skall till slut fortsätta sin utbildning till befäl eller dertill befinnas lämplig." Den farhåga torde dock vara något öfverdrifven. I de allra flesta fall lära väl dessa befäls- och underbefälsaspiranter komma att fortsätta sina öfningar till slut. Men äfven om någon gång motsatsen skulle inträffa, har ändock genom den strängare förberedande utbildning, de, i likhet med stammens rekryter, erhållit, alltid något vunnits, hvaraf staten i händelse af behof kan draga fördel. Dessutom finnes, intet som hindrar att, om fordringarne på humanistisk bildning icke visa sig tillfyllestgörande för att inom det behöriga begränsa antalet aspiranter, utan tillöppet skulle blifva för stort af personer, som anmäla sig till tjenstgöring såsom befäl och underbefäl, bestämma ett visst antal dylikt befäl på hvarje regemente. Vederbörande myndigheter, som måhända finge emottaga ansökningar från flera, än som kunde erhålla anställning hade då att pröfva hvars och ens betyg om den skicklighet och fallenhet för yrket, som kunnat visa sig under de militära öfningarne i skolorna, och derefter utvälja dem, de funno lämpligast. Statens ändamål blefve härigenom tvifvelsutan bäst befrämjadt, och man riskerade ej, att på bekostnad af dugligheten gifva framgång åt förmögenheten.

Utskottet har, vid motiveringen af sitt förslag i denna punkt, ingått i bevisning öfver olämpligheten deraf, att reservbefäl skulle under sin tjenstgöringstid, såsom sådant åtnjuta aflöningsförmåner motsvarande det ordinarie befälets så väl dagtraktamente som fasta löneförmåner, *företsättande* dervid att Kongl. Maj:t med sitt förslag afsett detta aflöningsätt. Jag måste tillstå, att jag haft anledning hoppas, att Utskottet skulle förutsätta att Kongl. Maj:t med sitt förslag afsett något helt annat; ty oafsedt den omständighet, som gifvit direkt anledning till detta hopp, och oafsedt det förhållande att man i dagligt tal, såsom teknisk term för ersättning i och för tjenstgöring under en kortare obestämd tid, begagnar

ordet "aflöning", hade Utskottet i de motiv, som återfinnas i memorialet den 31 December 1868, hvartill jag hänvisat, och i hvilka talas om den "brödlösa banan", kunnat finna att Kongl. Maj:t med sitt förslag ingalunda *afsett* att i och med reservbefälsinstitutionen öppna en lockande "inkomstkälla" eller ett lönande "lefnadsyrke".

Friherre Ericson: Skilnaden emellan de båda förslagen är egentligen den, att Kongl. Maj:t föreslagit, det redan en anmälan, att man vill tjenstgöra såsom reservbefäl, skulle medföra förmåner, dem Utskottet åter ansett icke böra inträda förr, än man fullgjort den öfningsskyldighet, som är för alla värnepligtige gemensam. Jag tror för min del, att Utskottets åsigt är den rätta. Det har, efter mogen öfverläggning, kommit till densamma. Man har nemligen icke kunnat undgå att frukta ett för starkt tillopp af befälsaspiranter och befara, att staten onödigtvis skulle komma att bortkasta penningar på rätt många, som sålunda komme att anmäla sig till att blifva reserbefäl, men sedermera befunnos dertill olämplige, utan att staten häraf hade en motsvarande fördel. Med hänsyn till hvad Utskottet föreslagit i 29 §, som Kammaren redan godkänt, nemligen att man för den tid, då man fullgör sin värnepligt, icke bör åtnjuta någon ersättning, vore det icke heller rätt lämpligt, att de, som förut åtnjutit fördelen af kostnadsfri undervisning äfven i humanistiska bildningsämnen, tillika skulle erhålla en ekonomisk fördel, som icke ansetts böra tillkomma alla. Utskottet har derföre ansett konsekvent och riktigt, att äfven dessa fullgöra sin värnepligt utan ersättning, men att deras tjenstgöring derutöfver är ett plus, som kommer staten till godo, och derför staten följaktligen äfven bör lemna dem godtgörelse. Ehuru något annat yrkande icke blifvit gjordt, hemställer jag, att Kammaren måtte bifalla Utskottets förslag.

Herr Sven Nilsson i Österslöf: Jag vill blott nämna, att, om Utskottet fruktat få för mycket reservbefäl, då denna fråga förevar i Utskottet, fruktan härför dock var alldeles försvunnen, när man kom till frågan om landstormen, ty då hade man svårt att få ihop tillräckligt befäl. Den der fruktan räckte sålunda blott en enda dag; och jag tror verkligen icke att det var den, som dikterade Utskottets beslut.

Öfverläggningen var slutad. Momentet bifölls.

Mom. 2 och 3.

Biföllos.

§§ 31—34.

Biföllos.

Mom. 1.

Biföllos

Mom. 2.

Herr Jöns Rundbäck: Mig förefaller det, som om detta stadgande icke rätt väl står i sammanhang med Utskottets förslag och Kammarens numera fattade beslut om indelningsverkets upphörande. Jag finner det vara olämpligt att hafva en sådan bestämmelse i lagen. Och skulle derföre gerna önska en upplysning om anledningen till densamma och den egentliga meningen dermed.

Herr Sven Nilsson i Österslöf: Då denna paragraf skrefs, var beslut ännu icke fattadt om indelningsverkets upphörande. Det var blott föreslaget inom Utskottet. Men hade detta förslag ogillats och deremot beväringslagen godkänts, tror jag den siste talaren skulle vara rätt belåten med att ett sådant stadgande funnes i densamma infördt. Kommer nu indelningsverket bort, är stadgandet fullkomligt oskadligt, då det icke kan vinna någon tillämpning, men i motsatt fall tror jag, såsom sagdt är, att det kan vara bra att hafva.

Vidare anfördes ej. Momentet bifölls.

§ 36.

Bifölls.

§ 37.

Herr Mankell: Ehuru denna punkt till sina resultat egentligen rör en militärisk fråga, ber jag att något få fästa uppmärksamheten derpå. Genom antagandet af den bestämmelsen, att endast fem åldersklasser skola utgöra landstormens första uppbåd, skulle landstormen blifva alldeles för svag. Det är nemligen tydligt, att under den närmaste framtiden första uppbådet blir den enda del af landstormen, som kan fast organiseras, ordnas och beväpnas. Tillsammans utgöra de fem klasser, hvilka skulle bilda detta första uppbåd, icke mera än omkring 60,000 man. Tänker man sig nu dessa spridda öfver hela Sveriges yta, blir den aktiva landstormen för hvarje ställe onekligen för svag, så svag till och med, att den icke förmår göra något mostånd ens emot fiendens mindre afdelningar. Deremot blir det andra uppbådet, hvars åtta klasser utgöra 80,000 man, alldeles för starkt. Andra uppbådet kan nemligen under den närmaste framtiden hufvudsakligen endast användas såsom arbetsmanskap; men så mycket arbetsmanskap kan ej behövas. Min åsigt är fördenskull den, att första uppbådet bör bestå af sju klasser och andra uppbådet endast af de öfriga sex, i enlighet hvarmed jag derfor yrkar ändring uti paragrafen.

Man har inom Utskottet såsom skäl emot en förökning af första uppbådets styrka anmärkt, att det skulle blifva svårt att anskaffa befäl åt detsamma. Jag vågar dock tro, att denna invändning redan blifvit vederlagd på ett tillfredsställande sätt. Det är nemligen klart att, förutom det befäl som erhöles genom afskedade men i arméen kvarstående office-

rare, befäl för landstormen hufvudsakligen skulle utgöras af det värnepligtiga befäl som bildats i linien. Det bör sålunda vara tydligt, att, af huru många klasser första uppbådet än kommer att bestå, befälet i allt fall relativt blir ungefär lika stort, vare sig dessa klasser blifva färre eller flera. Invändningen synes mig sålunda icke hafva någon betydelse; och jag får derföre föreslå, att paragrafen ändras så, att den kommer att lyda: "De sju yngsta åldersklasserna af det manskap, som, efter uttjent beväringstid i linien, blifvit till landstormen öfverfördt, bilda dess första uppbåd, och allt öfrigt till landstormen hörande manskap andra uppbådet".

Friherre Ericson:

Herr Statsrådet Abelin: Herr Talman! mine Herrar! Om det än, ur viss synpunkt sedt, vore fördelaktigt, om våra stridskrafter kunde ökas utöfver den gräns Kongl. Maj:t i dess nädiga proposition afser, är jag likväl öfvertygad, att den truppstyrka, som genom Kongl. Maj:ts förslag kan göras rörlig, uppgående, då den större krigsfoten och landstormens första uppbåd mobiliseras, till icke mindre än omkring 160,000 man, är den största vi under närvarande förhållanden skulle kunna under kriget hålla fulltalig och underhålla; och jag vågar äfven tro att den, med de hjälpmedel samma förslag i öfrigt förutsätter, bör vara för ändamålet, ett betryggande försvar, fullt tillräcklig, när man, i fråga om landstormens första uppbåd, förklarar detsamma vara för svagt, tillåter jag mig erinra att detta uppbåd, som i första rummet är afsedt att utgöra reserv för fältarméen, ingalunda i denna egenskap kan kallas svagt, då det, beräknadt till en styrka af 62,000 man, utgör omkring $\frac{2}{3}$ af fältarméen, ty man beräknar vanligen icke reservtruppernas styrka högre än hälften af fältarméens.

Den anmärkning man framkastat, att de två yngsta klasserna af landstormens första uppbåd skulle genast utgå såsom förstärkningsmanskap till fältarméen, hvarigenom uppbådet från första början komme att försvagas och rubbas i sin sammansättning, är återigen fullkomligt grundlös; och vill jag med anledning af den vilseledande uppgiften fästa uppmärksamheten derpå, att 2:dra och 3:dje åldersklasserna i linien äro såsom ersättningsmanskap för fältarméen beräknade och skola i sådan egenskap utgå innan de yngsta klasserna i landstormen för ändamålet anlitas. Det skulle för öfrigt tvifvelsutan kännas rätt betungande, om åldersgränsen för de värnepligtige af landstormens första uppbåd skulle utsträckas öfver det 32:dra lefnadsåret, sedan, enligt Utskottets förslag, samma bestämmelser, i afseende å anmälan vid flyttning m. m., som gälla för linien, äfven skola på landstormens första uppbåd tillämpas. Utsträckningen synes mig äfven öfverflödig, än mer sedan en bestämmelse influtit uti lagen, som gör de två yngsta klasserna af andra landstormsuppbådet skyldiga att, i händelse af behof, ersätta afgången inom det första.

I den mot andra landstormsuppbådet gjorda anmärkning, att detsamma hufvudsakligast skulle utgöra ett uppbåd af arbetsmanskap, ligger, äfven med tanke på närmaste framtiden efter lagens genomförande, en så

påtaglig öfverdrift, att anmärkningen ej förtjenar något afseende. Man bör dessutom icke tänka sig landstormens andra uppbåd sådant, som det skulle vara om de nuvarande åldersklasserna mellan 33 och 40 år uppbådades, utan sådant det kommer att blifva, när förhållandena hunnit att gestalta sig enligt de nya bestämmelserna och det stora flertalet af de till landstormen hörande män undergått de nu för liniens manskap ifrågasatta öfningarne.

Herr Johan Erik Johansson: Då frågan förevar i Utskottet, yrkades liksom nu att tvänne åldersklasser skulle till landstormens första uppbåd öfverflyttas från andra uppbådet. Min åsigt var då liksom nu att Kongl. Maj:t bäst förstår att bedöma dessa anordningar inom de tvänne uppbåden, i anledning hvaraf jag yrkar bifall till denna paragraf af Utskottets förslag, som står i full öfverensstämmelse med hvad Kongl. Maj:t i detta hänseende föreslagit.

Herr Mankell: Inom Utskottet tog jag mig friheten påpeka den stora brist ur militärisk synpunkt, som Kongl. Maj:ts förslag i denna del företer, och jag har åtminstone af den diskussion, som angående denna paragraf i dag förts, icke funnit skäl anförda, som kunnat ändra min åsigt härutinnan.

Den förändring jag föreslår uti 37 § af Utskottet förslag till värnepligtslag, hvilken, oberäknadt siffran 7 i stället för 5, är affattad med samma ordalag som motsvarande paragraf i Kongl. Maj:ts förslag, skulle icke, såsom man här förmodat, medföra någon ökad börda i fredstid. Den skulle åtminstone blifva så obetydlig, att den icke komme att på något sätt kännas. Den värnepligtige, som ville flytta, skulle åläggas att uppgifva detta för sitt dåvarande och blifvande befäl — detta vore hela den ökade bördan i fredstid.

Vid ett krigstillfälle deremot vore den anordning, jag föreslagit, af stor nytta. Ty med endast fem åldersklasser blir första uppbådet — jag upprepar det — alldeles för svagt. Det skulle blifva omkring 60,000 man, hvilket för Sveriges vidsträckta yta vore en alltför ringa styrka. Genom att tillägga ytterligare tvänne klasser skulle detta uppbåd komma att räkna omkring 80,000 man och motsvarar då vida bättre det dermed afsedda ändamålet.

Herr Sven Nilsson i Österslöf: Jag vill endast tillkännagifva, att jag inom Utskottet understödt Herr Mankells yrkande om att tvänne åldersklasser ytterligare skulle tilläggas landstormens första uppbåd, därför att jag anser detta böra göras så stort och starkt som möjligt, emedan det andra uppbådet troligen aldrig kommer att användas.

Öfverläggningen var slutad. Paragrafen bifölles.

§§ 38—42.

Biföllos.

§ 43.

Mom. 1.

Herr Jöns Rundbäck: Uti 16 § stadgas att mönstringar hvarje år skola förrättas med de beväringsskyldige, som tillhöra första åldersklassen. Utskottet har således ansett en mönstring vara tillräcklig under den tid af 7 år, som den värnepligtige kvarstår i linien. Jag kan derföre icke förstå, hvarför Utskottet anser att mönstringar *ärligen* skola förrättas med de värnepligtige, som tillhöra landstormens första uppbåd. Det blir ett ganska betydligt tillägg till den nya bevärbördan, ty det gör ytterligare 5 dagar, utom den tid, som för mera afläggset från mötesplatsen boende åtgår för dit- och hemfärden. Då dessutom, på sätt momentet 2 föreskrifver, den beväringsskyldige har förpligtelse att hos befälet anmäla flyttning, så anser jag de uti föreliggande paragraf 43 föreslagna mönstringar för alldeles onödiga.

Den kostnad de skulle medföra kan beräknas till minst 75 å 100,000 R:dr ärligen, och är detta äfven en omständighet som torde förtjena afseende; hvarföre jag yrkar återremiss på det antingen ändring eller borttagande af 1 mom. i denna § må kunna ega rum.

Herr Liss Olof Larsson: Det är visserligen icke mycket hopp om att få återremiss, då Kammarén nu kommit i farten med att bifalla, men jag kan likväl icke underlåta att yttra några ord angående denna paragraf, dervid till en del redan förekommen af den förre talaren.

För min del anser jag bestämmelserna i denna paragraf vara en "hämsko", lagd på friheten, men som ej är nödvändig för sakens skull. Jag tror att de olägenheter, dessa mönstringar skulle medföra, äro ännu större än den förre talaren befarade. Det finnes nemligen, i vissa delar af landet, stora massor af folk, som vandra ut 10, 20 ända till 30 mil, för att söka arbete och som måste göra det för sin utkomst. Men dessa arbetsresor blifva i hög grad försvårade, om de värnepligtige på en viss dag skola vara åter i hemorten blott för att visa sig för befälet.

En annan anmärkning är också att i denna § föreskrifves, att dessa mönstringar skola ske kompani- eller bataljonsvis, hvaraf följden blir att flera mindre folkrika kommuner måste sammanslås för att tillsammans bilda ett mönstringsdistrikt; de mera afläggset boende kunna då få ända till 6 å 10 mil ja ofta mer till mötesplatsen och således ytterligare förspilla en dyrbar tid med att färdas fram och åter. Till en stor del skulle dessa olägenheter afhjelpas, om mönstringen finge ske socknevis, der så fordrades i anseende till lokala omständigheter.

Jag för min del har tänkt mig saken så, att förteckningarne öfver de beväringsskyldige, som tillhöra landstormens första uppbåd, kunde i sammanhang med mantalsskrifningarne granskas och rättas, då någon af befälet kunde vara närvarande. Något formuleradt förslag har jag icke att framlägga, utan önskar Utskottet måtte göra det, hvarföre jag yrkar återremiss.

Herr Sven Nilsson i Österslöf: Jag tror att, om landstormen skall blifva användbar, den måste mönstras ärligen, så att det icke allenats blir en organisation på papperet, utan äfven i verkligheten.

En talare tyckte det vara tillräckligt med det i momentet 2 förekommande stadgande, att manskapet skall anmäla flyttningar hos befälet. Jag vill då fästa hans uppmärksamhet på, att de beväringsskyldige icke kunna åläggas att anmäla, när de dö. För att få veta huru stor del af manskapet är befintligt eller icke, är det således nödvändigt att hålla årliga mönstringar.

Hvad Liss Olof Larsson anført om att dessa mönstringar till följd af långa afstånd kunna blifva besvärliga nog, vill jag icke bestrida, att den *kan* blifva besvärlig, men jag tror att så kan ordnas dermed att den icke *bör* blifva det, och anser derföre att för närvarande det icke är lämpligt att göra ändring i paragrafen. Återremiss tjenar till ingenting annat än litet besvär för Utskottet och tidspillan för Kammararen. Jag yrkar bifall till paragrafen.

Herr Törnfeldt: Jag anser det alldeles nödvändigt att årliga mönstringar företagas med landstormens första uppbåd. Det kan icke skada att åtminstone en gång om året få räta upp sig och lystra till ett kommandoord, så att man icke glömmar bort att man är soldat.

Jag yrkar bifall.

Herr Jöns Rundbäck: Jag finner mig på de skäl, jag förut anført, och på grund af hvad under diskussionen förekommit, böra ändra mitt yrkande på så sätt, att jag yrkar afslag å momentet 1 af förevärande paragraf.

Friherre Ericsson:

Herr Liss Olof Larsson: Jag hade verkligen trott att Utskottets ledamöter skulle haft bättre skäl för sitt förslag, än de nu framställt, hvilka jag får bekänna icke varit egnade att öfvertyga mig. En talare, Herr Sven Nilsson, har sagt, att en sådan mönstring vore alldeles nödvändig, på det man måtte kunna få veta huruvida den person, som tillhör landstormen, är lefvande eller död. Jag hade icke väntat denna invändning emot mitt förslag, då jag yttrade min åsigt vara den, att förteckningen öfver dem, som tillhöra landstormen, kunde granskas och rättas i sammanhang med mantalsskrifningarna, ty om dessa, som jag tror, tillgå något så när lika i Skåne som i Dalarne, så skulle den talarens argument icke utgöra något synnerligt skäl för mönstringarne, enär vid mantalsskrifningarna man nog tager reda på, och skiljer emellan de lefvande och de döde.

En annan talare från Östergötland ansåg mönstringen nödvändig för att truppen skulle få tillfälle att räta upp sig en gång om året. Om mönstringen icke är till för annat än att räta upp truppen, då är den då visst icke nödig, ty äro våra krigare sådana, att de icke räta på sig mer än en gång om året, och då tvingas dertill, då är det icke mycket med vårt försvar. Man har äfven såsom skäl för mönstringens nödvändighet anført, att densamma komme att utgöra en erinran för landstormens medlemmar, att de vore krigare och tillhörde försvaret. Jag tror att vårt försvar blir bra dåligt, om det skall blifva nödvändigt att på-

minna medborgarne om deras pligter genom dylika upprop eller mönstringar; sina pligter såsom sitt lands försvarare veta de nog utaf, utan en sådan erinran, och om erinran är behöflig, så har man ju den då Utskottet i en annan punkt föreslagit, att ett exemplar af värnepligtslagen skall tilldelas hvarje approberad värnepliktig; och som det väl icke är meningen att frångå honom detta exemplar, sedan han fullgjort sin skyldighet i linien, utan att han får behålla det äfven sedermera, så har han just i denna beväringsslag den erinran om sina pligter, som man ansett nödig. Men om jag oakadt allt detta till och med skulle erkänna att mönstringarne äro nödvändiga, kan jag dock icke inse, hvarföre de ovilkorligen skola försiggå i så stora kretsar, som bataljons- eller kompani-vis, och icke i stället i mindre, såsom t. ex. inom hvarje kommun, då omständigheterna sådant fordrade. Ty det måtte väl alltid vara lättare att flytta en och annan officer från det ena stället till det andra, än att flytta alla de personer, som tillhöra landstormen, från den ena kommunen till den andra. En talare har härför visserligen svarat, att man icke kan fästa afseende på förhållandena i de särskilda landsorterna. Men man bör väl icke heller helt och hållet förbise en del af landet under det man lagstiftar för en annan, i synnerhet när man, utan att det stora hela lider derpå, kan tillmötesgå sådana anspråk, som, isynnerhet hvad de norrländska provinserna angår, äro fullt berättigade. Jag tror att man bör fästa afseende vid den omständigheten, att den fattige arbetaren, om ett sådant stadgande, som det nu föreslagna, antages, nödgas hålla sig kvar i hemorten hela året, äfven om hans existens beror på att gå ut och söka arbetsförtjenst, eller också företaga en lång och kostsam resa midt under arbetstiden, för att inställa sig vid en mönstring, som upptager en timma eller så, samt att man bör söka om möjligt förekomma sådana olägenheter. Man har förut talat om att bevilja dagspenning åt beväringssynglingarne under öfningstiden, detta afslogs hufvudsakligen derföre, att man ansåg, att dertill fordras mycket pengar, här begäres nu en sak, på hvilken hvarken staten eller försvaret vinner eller förlorar, men der den enskilde vinner mycket; är det då skäl att afslå en sådan framställning?

Samme talare, nemligen Herr Ericsson, har sagt, att här endast är fråga om en enda arbetsdag. Vore detta fallet, så skulle jag visst icke hafva något emot densamma. Visserligen gäller det blott en dag för den som bor nära mönstringsstället, men den, som bor långt borta, för honom gäller det veckor, som han får uppoffra för en mönstring, som jag tror tjänar till bra litet.

Jag får således fortfarande yrka återremiss å punkten, på det Utskottet må komma i tillfälle att inkomma med nytt förslag i ämnet.

Herr *Tjernlund* förenade sig i detta anförande.

Herr Nils Larson: Ehuru jag erkänner nyttan af att hvarje år få utrönt hvilka och huru många som då stå kvar i landstormen, så kan jag dock icke annat än medgifva att hvad Herr Larsson anført mot denna paragraf är af rätt tänkvärd beskaffenhet, hvarföre jag ock instämmer med honom i hans begäran om återremiss. Jag föreställer mig att saken kunde ordnas på ett lämpligare sätt, äfvensom jag anser att det bötes-

belopp, Utskottet föreslagit för förfallolöst uteblifvande från någon sådan mönstring, är väl högt tilltaget, i synnerhet om man ihågkommer den omständighet, som Herr Larsson omnämmt, att åtminstone hvad dalallmogen beträffar, en stor mängd folk äro för sitt uppehälle nödsakade att under lång tid af året befinna sig ute på vandring, för att söka arbete. Här har blifvit sagdt, att man med en återremiss icke kunde vinna annat än att Utskottet kommer tillbaka och uppmanar Kammaren att fatta beslut. Det är visserligen sannolikt, att detta blir den första åtgärd Utskottet kommer att vidtaga, eftersom Första Kammaren redan fattat sitt beslut i frågan. Men om också ingenting annat med en återremiss kan vinnas, så har man åtminstone fått tid på sig att uppställa nya bestämmelser i denna paragraf och sålunda, sedan en förändrad redaktion af paragrafen, som vi dock här på stående fot icke kunna göra, blifvit öfverenskommen, då vara beredde att fatta definitivt beslut.

Herr Granlund: Jag kan för min del inte tro, att skyldigheten att sammanträda en gång om året för mönstring, skall medföra så stora uppförfingar, som här blifvit påstådt, enär vi väl kunna antaga, att inom de större församlingarne det skall komma att finnas ett kompani, då, i så fall, vägen till mönstringsplatsen ej blifver lång. Men det var icke egentligen härom jag ville yttra mig, utan det var med anledning af talarens från Dalarne yttrande om de stora svårigheter, som mötte för dem, hvilka vandrat ut från hemorten, för att söka sig arbete, att kunna inställa sig vid sådan mönstring, som jag ville fästa uppmärksamheten på föreskriften i 27 § af denna lag, der det heter: "vederbörande dock obetaget att, då andra än nu sagda förfall förebäras, pröfva, om de äro af den vikt, att de såsom ursäkt må gälla". Och jag tror att, hvad beträffar mönstringen af landstormen, det i sådana fall, som nyssnämnde talare åberopat, kommer att blifva vederbörande obetaget att säga det laga skäl för uteblifvandet anförts, då man i anseende till behöflig arbetsförtjenst för de sinas uppehälle, måst begifva sig till annan ort.

Jag yrkar bifall till det föredragna momentet.

Herr Sahlström: Jag ber att få upplysa, att det icke är allenast i Dalarne och Norrland som stora olägenheter skulle följa af antagandet af denna paragraf. Inom några orter af Wernland är $\frac{9}{10}$ af den manliga befolkningen, som är i den åldern att de tillhöra landstormen, borta under den tid mönstringen skulle pågå, hvilket jag föreställer mig blifva samtidsigt med den nuvarande beväringsmönstringen — eller iaoom Mars månad. Olägenheterna skulle således i denna del af provinsen äfven blifva orimligt stora, enär den, som nödgades resa hem, finge bereda sig på en 30 à 40 mils resa, antingen från Dalarne, Helsingland, Norrland, der de uppehålla sig på timmerdrifning. Jag förenar mig med dem, som yrka återremiss i denna punkt.

Herr Sven Nilsson i Österslöv: Jag hade verkligen icke väntat mig att någon skulle yrka afslag å detta moment, men så har dock skett. Hvad beträffar den gjorda anmärkningen i afseende på afståndet från mötesplatsen, så synes mig de talare, som framställt densamma, hafva

tagit alldeles för afgjort att mönstringarne ovilkorligen skola förrättas på regementenas mötesplatser. Men detta innehåller icke paragrafen, utan deri sägs, att mönstringen skall ske bataljons- eller kompanivis, och jag kan icke föreställa mig att meningen är, att hvarje man, som bor aflägsset från mötesplatsen, kommer att marschera till regementets mötesplats, utan han kommer att mönstra kompanivis, och då lärer väl icke afstånden blifva så stora. Beträffande vitesbestämmelsen, så medger jag att beloppet 10 R:dr är kanske väl högt; men detta kan hjälpas derigenom, att summan bestämmes till *högst* 10 R:dr, i hvilket fall vederbörande kunna allt efter omständigheterna bestämma ett lägre belopp.

Herr Statsrådet Abelin: De skäl, som blifvit anförda mot de bestämmelser, som innefattas i 1:sta momentet af denna punkt, hafva, såsom mig synes, blifvit på ett fullt tillfredsställande sätt bemötta. Att åtskilliga olägenheter följa af ifrågavarande bestämmelser, kan ej förnekas; men de äro oundvikliga konsekvenser af den utsträckta värneplikten. Önska vi derföre denna, och det synes mig som de flesta gjorde detta, så måste vi ock taga dess konsekvenser. Det finns intet land, der allmän värnepligt ligger till grund för krigsförfattningarne, der man uppställer så ringa fordringar i detta hänseende, som de, hvilka innefattas i Kongl. Maj:ts förslag. I de flesta länder förekomma öfningar inom såväl reserven, som landstormen, och det är utan tvivel en svaghet i nu föreliggande förslag till värnepliktslag, att föreskrifter om dylika öfningar deri icke blifvit intagna. Men då detta, af lätt insedda skäl, icke skett, är det så mycket angelägnare att åtminstone mönstringar med första uppbådet hållas, på det att de rullor, som skola utvisa landstormens styrka och sammansättning, och medelst hvilka landstormsskyldighetens fullgörande skall kontrolleras, må kunna behörigen föras och kompletteras, och på det de värnepligtige inom landstormen må ega någon påminnelse om sina fortgående pligter med afseende å landets försvar. Beslutade Kammaren på annat sätt, än här blifvit föreslaget, skulle jag deri icke kunna se annat än ett tillbakagående och ett bevis derpå, att man icke hade för afsigt att genomföra den lag, om hvars önskvärdhet man så länge talat.

Öfverläggningen var slutad. Enligt de yrkanden, som blifvit gjorda, framställdes propositioner såväl på bifall till momentet, som på återförvisning. Herr Talmannen fann ja öfvervägande för bifall, men då voting begärdes, blef nu uppsatt, justerad och anslagen följande omröstningsproposition:

Den, som godkänner 1:sta mom. i 43 § af det förslag till värnepliktslag, som af Särskilda Utskottet blifvit framlagdt i dess Utlåtande N:o 1,

röstas ja;

Den det ej vill,

röstas nej;

Vinner nej, har Kammaren besluta till Utskottet återförvisa ifrågavarande moment.

Den i vanlig ordning företagna omröstningen visade 68 ja mot 68 nej, i följd hvaraf den förseglade sedeln öppnades, och då densamma befanns innehålla ett "nej", hade alltså Kammarens beslut utfallit i öfverensstämmelse med nejpropositionen.

Mom. 2.

Bifölles.

§ 44.

Bifölles.

§ 45.

Herr Hörnfeldt: Det förefaller mig som om Kammaren i anledning af det beslut, som fattats rörande 43 § 1 mom., måste återremittera denna paragraf, i hvilken just ofvanberörda moment, som man således icke känner, är återopadt.

Vidare anfördes ej. Enligt Herr Hörnfeldts yrkande blef paragrafen till Utskottet återförvisad.

§ 46.

Mom. 1.

Bifölles.

Mom. 2.

Herr Lars Ersson: Då nu Kammaren återremitterat 43 §, samt den 45:te, så skulle jag önska att äfven denna paragraf blefve återremitterad, på det Utskottet måtte kunna förvänta den, i syfte att staten åtminstone skulle vara skyldig proviantera landstormens manskap, ty vid denna ålder är man vanligen gift och har barn och det kan ännas familjefäder, som hvarken hafva föda eller kläder för dagen för sig och sina barn, och ändå skulle vara skyldig att i krig förse sig sjelf med båda delarne. Men hvart skall en sådan då taga vägen för att få lifsuppehälle? Icke har han kredit, inte kan han få låna en riksdaler, och inte får han plundra i eget land. Huru skall han då bära sig åt, om han icke är i tillfälle att förse sig med mat? att frysa, svälta och segra tillika lärar gått för sig för omkring 60 år sedan, om man får tro skal-den Runeberg; men att nu vid ordnandet af vårt försvarsväsende taga Fänrik Ståls Sagner som ett mönster i denna fråga, hvilket flera ledamöter här har gjort, torde i allmänhet ej hålla streck.

Som sagdt, jag yrkar återremiss.

Friherre Ericson: Med anledning af den föregående talarens

yrkande, ber jag att få referera anledningen hvarför Utskottet inlagt ofvanberörda bestämmelser i paragrafen. Det är naturligt att uppkallandet af andra uppbådet icke kan ske annat än i trängande fall, då tienden står för dörren, och äfven då endast för hemortens försvar. Att vid sådant förhållande säga, att staten skulle föda manskapet, vore opraktiskt, ty dertill fordras kommissariat, leverantörer, tross och en hel attiralj, som vid sådana tillfällen icke kan antagas vara att tillgå. Derföre måste manskapet vara beredt på att hafva matsäck med sig. Den får sedan ersättning af staten för födan. Det är naturligt att, om det finnes någon möjlighet för Konungens befallningshafvande att skaffa manskapet mat direkte, så gör han det; men man kan dock icke gerna förutsätta en dylik möjlighet under sådana förhållanden, som uppkalla landstormens andra uppbåd. Jag tror derföre att någon anmärkning icke med skäl kan göras mot denna paragraf, och yrkar bifall till densamma.

Herr Sven Nilsson i Österslöv: Såsom den siste talaren sagt, hade Utskottet verkligen icke tänkt sig möjligheten att staten skulle tillhandahålla proviant i de särskilda orterna, hvilket naturligtvis blefve nödvändigt om manskapet skulle födas af staten. Under sådana förhållanden som då andra uppbådet inkallas torde det icke kunna tillgå på annat sätt, än att manskapet sjelft får skaffa sig föda på bästa sätt, mot ersättning sedermera af staten. Jag tror till och med att anmärkaren sjelf skulle hafva svårt att föreslå ett sätt att ordna denna sak, i enlighet med sitt förslag och yrkar bifall till det föredragna momentet.

Öfverläggningen var slutad. Momentet bifölls.

§ 47.

Bifölls.

Föredrogs *det förra* af de näst efter 47:de §:n (sid. 44) föreslagna stadganden.

Herr Jöns Rundbäck: Redan vid det tillfälle då det var fråga om beväringssynglingens ställande under krigslag under den tid han är i tjänstgöring, påpekade jag nödvändigheten för honom att hafva kännedom om denna lag. Som jag då hörde flera talare förena sig med mig i detta yrkande, tager jag mig nu friheten att föreslå att till det nu föredragna tillägget måtte fogas följande ord: "likasom ett utdrag af krigsartiklarne, innefattande de delar, som röra värnepligtsskyldigheten."

Friherre Ericson: Jag har inte något egentligt emot det af föregående talare föreslagna tillägg till denna punkt; men jag ber att få fåsta uppmärksamheten på att just detta tillägg innehåller den föreskrift, att ett exemplar af denna lag skall vid mönstringstillfället tilldelas hvarje approberad värnepliktig. Att nu äfven tilldela honom ett exemplar af krigsartiklarne har jag visserligen ingenting att invända emot, men jag tror det icke skulle tjena till någonting, ty, såsom redan nämnt, upp-

läsas för bevärningen första gången den kommer i tjänstgöring de paragrafer i krigsartiklarne, som äro särskildt tillämpliga på manskapet. Krigsartiklarnes utdelande innebär alls icke detsamma som förslaget om utdelandet af värnepligtslagen. Utskottet har dermed afsett, att en lag, som ingriper så djupt i folkets förhållanden, måtte blifva så spridd och allmänt känd som möjligt. Jag får dessutom fästa uppmärksamheten derpå, att Herr Rundbäcks förslag är förenadt med en utgift af ett par tusen riksdaler om året.

Herr Ola Månsson: Jag gillar fullkomligt de åsigter, som blifvit af Herr Rundbäck uttalade; men jag anser det vara klokast att här icke framställa något bestämdt förslag, utan endast i dess syfte återremittera punkten.

Efter denna öfverläggning blef det föreslagna stadgandet bifallet.

I afseende å det *sednare* stadgandet yttrade:

Herr Mankell: Ehuru jag hör till dem, som på inga villkor vilja medgifva, att tiden för beväringsofningarne skulle förminska eller sålunda fördelas, att någon minskning i deras militära nytta deraf kunde blifva en följd, så kan jag icke annat än hysa stora betänkligheter mot att nu genast och omedelbarligen medgifva åtagandet af alla de vidsträckta förpligtelserna i öfningsväg. Jag fruktar, att en dylik plötslig rubbning af de bestående förhållandena blefve alltför tvär, att den blefve alltför tryckande för befolkningen, och kanske äfven i national-ekonomiskt hänseende ofördelaktig. Jag fruktar till och med, att hela värnepligtsinrättningen skulle derigenom råka i sådan misskredit, att en reaktion till skada för densamma gjorde sig gällande, hvilket jag på det högsta skulle beklaga.

I min motion angående landtförsvarets ordnande, har jag föreslagit, att beväringsofningarne successive skulle ökas för hvar tredje år, sålunda att de första året efter allmänna värnepligtlagens antagande förlängdes med 25 dygn och sedan med omkring 15 dygn i fyra omgångar till dess de 114 dygnen voro fullt åtagna.

Nu vill jag gerna medgifva, att den öfvergångstid, jag med afseende på normala förhållanden föreslog, möjligtvis något skulle kunna förkortas, sålunda t. ex. att öfningarne förlängdes hvarannat år i stället för hvar tredje. I min reservation har jag föreslagit ett sätt, hvarpå den nu åtagna förlängningen skulle ske under 5 år i stället för 3. Detta kan emellertid rangeras på mångahanda sätt; och lämpligast torde vara, att låta regeringen framlägga förslag derom. Men i afseende på hufvudsaken vill jag uttala en bestämd varning mot att gå för brådstörtadt tillväga. Då jag emellertid sjelf icke formulerat något bestämdt förslag, yrkar jag nu endast återremiss af punkten.

Herr Sven Andreasson: Herr Talman! Mine Herrar! Då Kam-maren redan fattat ett beslut, som strider mot denna punkt, så torde det vara nödvändigt, att orden "år 1872" utgå och i stället därför något

annat insattes, t. ex. "det års början, som inträder året näst efter det då båda statsmakterna etc." eller någon annan lämplig uppställning deraf.

Friherre Ericson: Herr Talman! Mine Herrar! Det af Herr Mankell föreslagna uppskofvet utaf den tjenstgöring, som faller inom allmänna värnepligtens område, kan jag icke förstå hvartill det skulle tjena. Om, såsom Herr Mankell föreslog, nästa år öfningarne skulle vara endast ett mindre antal dagar, — ehuru Herr Mankell visserligen ej gjorde något bestämdt yrkande — så är detta icke en sådan lindring, som skulle komma hela nationen på något sätt tillgodo, utan fördelen skulle då slumpvis tillfalla dem, som då fylla 21 år, men icke dem, som komma efter. Då detta alltså icke kan göra öfvergångstiden lindrigare för befolkningen i dess helhet, då i allmänhet den omtalade rubbningen i förhållandena icke är af så väsendtlig beskaffenhet och dessutom förr eller sednare måste inträda, så yrkar jag bifall till Utskottets förslag.

Herr Nils Larson: Herr Talman! Mine Herrar! Jag får liksom någon föregående talare erinra om, att man ej kan bifalla den föredragna punkten, sedan Kammaren uppställt som vilkor för värnepligtslagen indelningsverkets upphörande. Jag instämmer således i yrkandet om återremiss af den ifrågavarande punkten.

Herr Carl Ifvarsson: Jag är förekommen af Herr Nils Larsson och vill endast instämma med honom. Det är naturligt och klart, att, till följd af föregående beslut, den närvarande punkten icke kan antagas. Jag trodde, att hvar och en hade insett detta, men det låter, som om detta icke vore förhållandet, hvarför jag tagit mig friheten fästa uppmärksamheten derå, och anhåller om återremiss.

Herr Sven Andreasson: Som det af Herr Nils Larsson framställda förslag om återremiss afser samma ändamål som det af mig framställda förslag, så afstår jag från mitt yrkande och instämmer med honom om yrkande af återremiss.

Öfverläggningen var slutad. Det ifrågavarande förslaget till stadgande blef till Utskottet återförvisadt.

I afseende å *lagförslagets ingress*, som, sedan sjelfva förslaget blifvit i dess helhet genomgånet, nu förekom till granskning, yttrade:

Herr Nils Larson: Då det ännu torde vara ovisst, huru snart denna lag kan komma att träda i kraft, så föreställer jag mig, att det ännu är något för tidigt att besluta om upphäfvande af hittills gällande författningar angående den allmänna beväringen, och jag hemställer därför, att Kammaren måtte bestämma sig för att för närvarande icke besluta om nu omtalade författningars upphäfvande.

Herr

Herr vice Talmannen Mannersskantz: Jag tycker att det är skäl att återremittera denna ingress på samma sätt som vi gjorde med sista punkten, emedan de ordalag, som skola begagnas, måste bli närmare bestämda af Utskottet, än här är fallet. Jag får således yrka återremiss.

Efter dessa yttranden blef den föreslagna ingressen till Utskottet återförvisad.

Enligt den för föredragningen bestämda ordning företogs nu till afgörande *Femte punkten*, och blef Utskottets hemställan i denna punkt af Kammaren bifallen.

Punkten 7.

Bifölls.

Punkten 8.

Herr Statsrådet Abelin: Herr Talman! mine Herrar! Jag ber blott att, med anledning af hvad i denna och nästföljande punkter förekommer, få hänvisa till de åsikter jag förut uttalat. Att de förslag, som här göras, icke öfverensstämman med dessa åsikter, framgår utaf alla mina yttranden. Jag vill nu således blott uttala mitt ogillande af här ifrågasvarande förslag för att icke genom min tystnad synas hafva i någon mån biträdt desamma.

Vidare blef ej anfördt. Utskottets förslag bifölls.

Punkterna 9 och 10.

Biföllos.

Då *Utskottets slutliga yttrande* (öfverst å sid. 47) nu föredrogs och Herr Talmannen hemställde, huruvida Kammaren ville godkänna samma yttrande, begärdes ordet af

Herr Nils Larson, som anförde: Jag ber att få erinra, att det nu upplästa stycket icke innehåller någonting, som kan föranleda till någon åtgärd eller påkalla godkännande från Kammarens sida. Det innefattar blott ett yttrande utaf Utskottet, och jag anhåller att, i fall något beslut derom skall fattas, det icke må bli annat än att lägga punkten till handlingarne.

I anledning af hvad Herr Nils Larson sålunda anför, ville Herr Talmannen hafva erinrat att, ehuru Utskottets yttrande icke omedelbarligen påkallade någon annan åtgärd från Kammarens sida än endast ett läggande till handlingarne, sådant likväl icke hindrade, att, om någon af de motionärer, som genom Utskottets ifrågasvarande yttrande fått sina

motioner besvarade, skulle mot Utskottets uppfattning hafva någon anmärkning att göra, tillfälle till en sådan anmärknings framställande borde lemnas dem öppet. Då emellertid någon dylik anmärkning icke afhördes, ville Herr Talmannen nu gifva proposition på Herr Nils Larssons förslag, i enlighet hvarmed Utskottets ifrågavarande yttrande lades till handlingarne.

Sedan sålunda Särskilda Utskottets utlåtande N:o 1 blifvit i sin helhet behandladt, begärdes ordet af

Friherre Gripenstedt: Den långvariga öfverläggningen om detta vigtiga ärende är nu afslutad, och skall man döma efter tidsutdräkten, måste man anse, att beslutet äro efter mogen pröfning fattade. Det vigtigaste, eller mest afgörande beslutet, består, såsom vi alla veta, deruti att den indelta arméen enligt detsamma inom kort tid skulle komma att upplösas och att först sedan detta skett de här fattade besluten angående en utsträckt värnepligt skulle kunna tillämpas. Detta är i hufvudsak resultatet af vårt arbete, och jag förmodar att det flertal bland Kammarens ledamöter som åstadkommit detta resultat anser detsamma vara ganska godt och tror sig derigenom hafva gjort något nyttigt för fäderneslandet. För min del är jag likväl af annan mening och vill således icke heller tillägna mig den ringaste del utaf den förtjenst, som sålunda må vara inlagd. Hvad som härvid först och främst faller i ögonen är utan tvifvel den omständigheten att befrielse från indelningsverket har varit hufvudsak föremålet för majoritetens sträfvande. Beslutet härom står derför också ganska riktigt i spetsen för de öfriga, och man har till yttermera visso sökt att så absolut som möjligt sammanbinda frågan om den indelta arméens upplösning med ordnandet af värnepligten. Endast under detta vilkor, med uteslutande af hvarje annat alternativ, har en ökad värnepligt blifvit medgifven. Enligt min tanke är det ganska sorgligt och bedröfligt, att man sålunda på förhand förklarat att någon annan uppgörelse icke skulle vara tillfredsställande.

Man borde väl eljest kunna tänka sig, åtminstone såsom möjligt, att något så beskaffadt förslag till lindringar eller modifikationer i indelningsverket skulle kunna utfinnas, att man icke på förhand borde skjuta det ifrån sig, utan äfven på denna grund skulle vilja ingå på det ordnande af värnepligten, hvilket vi ju alla erkänna vara nödvändigt för betryggande af landets försvar. Men man har nu, så framt ej genom Medkammarrens beslut deri kan vinnas ändring, sannolikt för sig afskurit möjligheten af denna utväg. Det är också ganska anmärkningsvärdt att, då man förut aldrig, så vidt jag vet, sträckte sina påståenden längre än att man, stödd på knektekontrakten, sade: "vi yrka befrielse från ökad värnepligt", så har man nu deremot vändt om frågan och säger: "vi yrka befrielse från indelningsverket, om vi skola åtaga oss någon utsträckt värnepligtsskyldighet". Detta sednare yrkande är likväl någonting helt annat än det förra, och på denna omkastning af påståenden, nemligen i ena fallet om befrielse från *ökad värnepligt* och i det andra från *indelningsverket*, kunde verkligen med något skäl tillämpas hvad som en värd talare förut yttrat om tumlettsprång i bevisningen. Af allt detta synes emellertid öppet och klart, att indelningsverkets förstörande är det mål man åsyftar,

och att man endast under den förutsättningen vill åtaga sig de ökade besvär fosterlandets försvar fordrar. Jag hoppas likväl att denna uträkning om indelningsverkets tillintetgörelse må vara en missräkning; jag hoppas att den sålunda påräknade vinsten utaf indelningsverkets upplösning ännu ganska länge skall låta vänta på sig och att äfven i detta fall det gamla välkända folkordspråket må hafva sin riktighet, att man icke bör sälja huden förrän man fällt björnen, hvilken väl här icke torde bli så lätt att fälla. En sanning är det emellertid att de, som uppställt det omförmälda villkoret för en ökad värnepligt, hafva förmåga att derigenom förhindra ett lämpligt ordnande af denna allmänna medborgerliga skyldighet och således äfven af fäderneslandets försvar. Detta står, som sagdt, visserligen i deras förmåga, men den ära, som på denna väg kan vara att vinna, anser jag får min del icke afundsvärd. Jag har under fortgången af denna långvariga öfverläggning funnit många beslut stridande mot min öfvertygelse, men jag har ansett ej blott onyttigt, utan äfven olämpligt, att upptaga tiden och fördröja afgörandet genom att vid hvarje särskildt tillfälle förfäktat min mening. Jag finner mig nu blott böra förklara, att mot den lösning som försvarsfrågan — denna för fosterlandet så viktiga fråga — fått genom Andra Kammarens beslut, måste jag vördsamt reservera mig, samt att jag dermed äfven fritager mig från ansvaret för alla de följder, hvilka deraf, förr eller sednare, direkt eller indirekt kunna komma att uppstå.

Vidare yttrade

Herr Mankell: Jag ber att mot den föregående talarens bittra ord på det högsta få protestera. Min afsigt, såväl som pluralitetens i denna fråga, har icke varit att förstöra indelningsverket, utan att ordna fäderneslandets försvar på så rättvisa grunder, att den personliga och ekonomiska krigsbördan blir jemnt och lika fördelad på alla medborgare. Detta och intet annat.

Herr Abraham Rundbäck: Jag åter ber att få instämma med Friherre Gripenstedt i de ord, med hvilka han slutade sitt anförande.

Herr Sven Nilsson i Österslöv: Jag vill erinra den ärade förste talaren att frågan om indelningsverkets borttagande ingalunda kan liknas vid ett tumlettsprång. Han har varit med vid Riksdagen längre än jag och lika länge som jag suttit i denna Kammare. Han bör kunna erinra sig att redan vid 1867 års riksdag väcktes af mig motion om införandet af allmän värnepligt mot indelningsverkets borttagande. Yrkandet om värnepligtens utsträckning har Kongl. Maj:ts regering adopterat, men villkoret för dess åtagande, upphörande af indelningsverket, har hon icke låtsas om. Den ärade talaren hoppades att uträkningen att blifva fri ifrån indelningsverket ej måtte gå i fullbordan. Jag deremot hoppas att rättvisa skall ske såväl i detta som i andra fall; och jag nästan förvånar mig öfver att samme talare, som för några år sedan räckte en verksam hand till en rättvisare fördelning af de politiska rättigheterna, som var själen i den stora förändring som då skedde, och som då ställde sig på rättvi-

sans och fosterlandskärlekens grund, icke nu anser det mödan lönt att i aldra ringaste mån gå önskningarne om ett jemnare och rättvisare fördelande af bördorna för vårt försvar till mötes. Jag tror att, om han hade låtit leda sig af samma rättskänsla nu som då, så skulle vi kanske varit lösningen af denna fråga närmare än vi nu äro.

Herr *Sven Nilsson* i Efveröd och Herr *Per Nilsson* i Kulhult instämde med Herr *Sven Nilsson* i Österslöf.

Kammarens ledamöter åtskiljdes kl. $\frac{1}{2}$ 3 e. m.

In fidem
H. Husberg.

Måndagen den 24 April.

Kl. 10 f. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 17:de, äfvensom protokollsutdrag för den 19:de, 20:de och 22:dra i denna månad, innefattande redogörelse för Kammarens beslut angående Särskilda Utskottets utlåtande N:o 1.

§ 2.

Herr Talmannen tillkännagaf, att, enligt derom vid sednaste talmanssammanträde fattadt beslut, komme gemensamma voteringspropositioner öfver åtskilliga af Riksdagens båda Kamrar godkända voteringspropositioner att, jemlikt 65 § Riksdags-ordningen, anställas vid början af det sammanträde, som komme att hållas nästa Torsdag den 27:de i denna månad.

§ 3.

Förekom till afgörande Stats-Utskottets utlåtande N:o 42, i anledning af väckta förslag, dels om beviljande af anslag till stambanor, dels om uppgörande och fastställande af plan för enskilda jernvägsanläggningar samt anvisande af statsbidrag till dylika anläggningar.

Rörande sättet för föredragningen af detta utlåtande anförde

Herr *Ljunggren*: Det har väckt en viss uppmärksamhet att Stats-Utskottet i detta betänkande omkastat den ordningsföljd, i hvilken ären-